

wetenschappelijk onderzoek- en documentatie centrum

alternatieve sankties

49479

ministerie van justitie

WVS

ALTERNATIEVE SANKTIES

Rapporteur:

Mr. L.J.M. d'Anjou

Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatie Centrum
Ministerie van Justitie,

november 1976

I N H O U D S O P G A V E

	blz.
1. <u>Inleiding</u>	1
2. <u>Overzicht van de alternatieve sankties</u>	3
2.1 Opschorting van de behandeling ter terechtzitting	3
2.2 Schuldigverklaring	4
2.2.1 Schuldigverklaring zonder oplegging van straf	4
2.2.2 Schuldigverklaring met oplegging van straf	4
2.3 Strafoplegging	6
2.3.1 Definitief niet-vrijheidsbenemende maatregelen	6
2.3.2 Voorlopig niet-vrijheidsbenemende maatregelen	7
2.3.3 Vrijheidsbeperkende maatregelen	7
2.3.4 Vrijheidsbenemende sankties, die niet aaneengesloten ten uitvoer worden gelegd	8
3. <u>Effektiviteit van alternatieve sankties</u>	11
3.1 Strafdoelen	11
3.2 Effektiviteit in primair preventief opzicht	12
3.3 Vergelijking met betrekking tot de sekundaire preventie	14
3.4 Vergelijking met betrekking tot de konfliktoplossing	18
3.5 Konklusie	18
4. <u>Mogelijke konsekwenties van de invoering van alternatieve sankties</u>	20
4.1 Factoren die het welslagen van de invoering van alternatieve sankties kunnen bevorderen c.q. tegengaan	20
4.2 De toepassingsmogelijkheden van alternatieve sankties	23
4.3 Alternatieve sankties versus korte vrijheidsstraf	25
5. <u>Slotbeschouwing en konklusies</u>	29

Bijlage I: Uitvoering van het literatuuronderzoek

Bijlage II: Oorzaken van de mindere effektiviteit van de vrijheidsstraf

Bijlage III: In 1975 opgelegde vrijheidsstraffen met een onvoorwaardelijk deel 6 maanden

Bijlage IV: Geraadpleegde literatuur

1. Inleiding

Begin 1976 verzocht de Commissie Alternatieve Strafrechtelijke Sancties om, als vervolg op het rapport "Effektiviteit van Sankties" dat enige tijd tevoren aan haar was uitgebracht, een literatuuronderzoek de ver-richten naar de effektiviteit van alternatieve sankties. Bij bespreking van dit verzoek met de Commissie bleek dat men in hoofdzaak geïnteresseerd was in twee vragen te weten: wat is de relatieve effektiviteit van alternatieve sankties ten opzichte van de vrijheidsstraf, met name de korte vrijheidsstraf en wat zijn de konsekwenties van invoering van een of meer van die alternatieven.

Bij de bestudering van de literatuur welke, teneinde aan het verzoek van de Commissie te voldoen, werd verzameld, bleek al spoedig dat het hier om een vrijwel onafzienbaar en nog nauwelijks in kaart gebracht terrein ging waarin men maar al te snel zou kunnen verdwalen. Om dat te voorkomen is afbakening noodzakelijk. Dat kan in de eerste plaats gebeuren door aan te geven wat men onder het begrip (alternatieve) sanktie zal verstaan. Is dat bijvoorbeeld iedere wijziging in het overheidsoptreden tegen strafbaar gesteld gedrag, of betreft het alleen veranderingen in het instrumentarium dat de rechter ten dienste staat om op crimineel gedrag te reageren. In het eerste geval zou dan ook activiteiten van wetgever (decriminalisering bijvoorbeeld), politie (veranderingen in opsporingsbeleid) en Openbaar Ministerie (veranderingen in het sepotbeleid) mede in de beschouwingen moeten worden betrokken. In het tweede geval zouden deze buiten beschouwing kunnen blijven. Op pragmatische gronden hebben wij ons beperkt tot de rechter. Een volgende vraag is dan of de instrumenten die deze tot zijn beschikking heeft nog bepaalde kenmerken moeten hebben om als sanktie bestempeld te worden. Moet een sanktie bijvoorbeeld beogen om leed toe te voegen of mag deze term ook gebruikt worden in gevallen waarin leedtoevoeging niet het doel was van het strafrechtelijk optreden, maar wel het gevolg daarvan? Het gaat hier om een zaak die reeds jaren, in binnen- en buitenland in diskussie is en waaruit, volgens Duk (1973) geen scherpe criteria zijn af te leiden.

Wij laten die diskussie verder voor wat ze is en houden de volgende werk-definitie aan:

Een (alternatieve) strafrechtelijke sanktie is elke wijze van afdoening van een strafzaak door de rechter, die geen vrijspraak of ontslag van rechtsvervolgning inhoudt.

Door deze ruime definitie wordt voorkomen dat aantrekkelijke alternatieve sankties niet aan de orde zouden kunnen komen omdat bijvoorbeeld de beoogde leedtoevoeging eraan ontbreekt.

Verdere afbakening heeft plaatsgevonden door ons te beperken tot alternatieven die zouden kunnen dienen ter vervanging van de korte vrijheidsstraf. Een dergelijke beperking ligt geheel in het verlengde van de opdracht van de Commissie en lijkt derhalve alleszins gerechtvaardigd. Blijft de vraag wat een korte vrijheidsstraf is. Nemen we hiervoor de terminologie van de Direktie Gevangeniswezen, dan zouden we ons moeten beperken tot vrijheidsstraffen van 1 maand of minder. Daar er hierdoor een groot aantal alternatieven buiten beschouwing zou moeten blijven - aangezien zij door hun ingrijpend karakter niet wel als vervanger van een zo korte vrijheidsstraf kunnen dienen -, hebben wij besloten de straffen, die een aaneengesloten vrijheidsbeneming tot en met 6 maanden inhouden als korte vrijheidsstraf te beschouwen. Deze definitie heeft tevens het voordeel dat daarmee beter wordt aangesloten bij de in het buitenland gehanteerde terminologie op dit punt. In het algemeen wordt daar een veel langere periode van vrijheidsbeneming - soms tot 1 jaar - als korte vrijheidsstraf betiteld.

Het zal duidelijk zijn dat deze beperking niet zonder gevolgen is voor de omvang van het toepassingsgebied der alternatieve sankties. Zowel het aantal gevallen waarin een korte vrijheidsstraf wordt opgelegd, als de aard van de gevallen waarin dat gebeurt, brengt bepaalde beperkingen met zich mee ten aanzien van de mogelijke toepassing van alternatieve sankties.

Nadat op deze wijze het terrein van onderzoek enigszins is afgebakend stellen wij ons voor het als volgt in kaart te brengen. In hoofdstuk 2 wordt eerst een overzicht gegeven van de alternatieve sankties die, volgens onze definitie, de aandacht verdienen. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 nagegaan hoe het zit met de relatieve effectiviteit van de alternatieve sanktie ten opzichte van de korte vrijheidsstraf. In hoofdstuk 4 wordt dan ingegaan op de mogelijke konsekwenties van de invoering van alternatieve sankties, terwijl in hoofdstuk 5 een slotbeschouwing wordt gegeven en enkele konklusies worden getrokken.

2. Overzicht van de alternatieve sankties ¹⁾

Nu in het voorgaande de alternatieve sanktie gedefinieerd is als:

Elke wijze van afdoen van een aanhangig gemaakte strafzaak door de strafrechter, die niet inhoudt een vrijspraak of een ontslag van rechtsvervolgning en die niet tevens resulteert in een aaneengesloten ten uitvoer te leggen vrijheidsbeneming van 1 dag tot en met 6 maanden,

kunnen we bezien welke alternatieve sankties voor behandeling in aanmerking komen. Er wordt wellicht ten overvloede op gewezen dat vrijheidsstraffen van meer dan 6 maanden, die formeel gezien ook een alternatief voor de korte vrijheidsstraf vormen, buiten beschouwing zullen blijven. Het aantal alternatieve sankties, dat voor opname in dit rapport in aanmerking komt, is ondanks de aangebrachte beperkingen, nogal omvangrijk. Bovendien worden in de literatuur voor verschillende maatregelen ²⁾ dezelfde namen en voor sterk op elkaar gelijkende sankties verschillende namen gebruikt. Teneinde in dit omvangrijke en nogal onoverzichtelijke veld enige ordening aan te brengen, worden de alternatieve sankties hieronder in categorieën ingedeeld, die gekoppeld zijn aan de fase waarin het strafproces zich bevindt. Tegelijkertijd wordt er naar gestreefd de sankties zo veel mogelijk naar hun mate van ingrijpen in het leven van de verdachte te rangschikken. Bij deze indeling is voor het gemak gebruik gemaakt van de Angelsaksische indeling van het strafproces in 2 fasen, te weten, schuldigverklaring en strafoplegging.

2.1 Opschorting van de behandeling ter terechtzitting

Nog aan een eventuele schuldigverklaring vooraf gaat de mogelijkheid van de rechter om gedurende een proeftijd, die meestal kort is, de behandeling ter terechtzitting op te schorten. In het geval dat in deze periode geen nieuw delikt wordt gepleegd of een bij de opschorting opgelegde bijzondere voorwaarde niet wordt overschreden, wordt de rechtzitting definitief niet voortgezet. Het komt dan ook niet tot een schuldigverklaring of tot een veroordeling. De normale gevolgen van een veroordeling treden dus ook niet in werking.

1) Er is voor dit overzicht veel literatuur gebruikt. Het zou de leesbaarheid van deze paragraaf niet ten goede komen deze literatuur in de vorm van verwijzingen hier op te nemen. Zij zijn daarom achterwege gelaten.

2) De term maatregel wordt in dit rapport in algemene zin en niet in strikt juridische zin gebruikt.

Deze sanktie lijkt op het Nederlandse voorwaardelijk sepot en kan verbonden worden met toezicht en hulp door reklassering of anderen.

Flaschner (1974) beschrijft een voorbeeld hiervan: de zogenaamde "pretrial diversion". In de opschortingsperiode, die 90 dagen duurt, wordt een programma voor hulp aan de verdachte uitgevoerd. In Amerika is door de "National Council in Crime and Delinquency" een hierop lijkende sanktie, de Deferred Conviction on Consent, voorgesteld.

Het verschil tussen beide sankties is, dat bij de tweede sanktie de verdachte op probatie van normale duur geplaatst wordt, hetgeen in het algemeen een aanzienlijk langere proefperiode inhoudt. In Polen is in 1970 de "non-lieu conditional" ingevoerd die een voorwaardelijk staken van het strafproces mogelijk maakt. Er zijn algemene en bijzondere voorwaarden mogelijk en de proeftijd is 1 tot 2 jaar.

2.2 Schuldigverklaring

In deze fase wordt vastgesteld dat er sprake is van een strafbaar feit, begaan door de verdachte, dat dit feit wederrechtelijk is en aan de schuld van de dader te wijten. Met deze vaststelling kan volstaan worden en er kan definitief of voorwaardelijk afgezien worden van het opleggen van straf. Beide mogelijkheden worden hieronder als een subcategorie behandeld.

2.2.1 Schuldigverklaring zonder oplegging van straf

Soms kan de rechter het voldoende vinden om de geldigheid van de overtreden norm en/of van de schuld van de dader aan deze overtreding vast te stellen. Het wordt dan niet nodig geacht om naast de toch al onprettige ervaring van de opsporing en de terechtzittingekstra leed toe te voegen. Dit kan zijn omdat de gevolgen van het delikt gering of juist voor de dader ernstig zijn. Ook kan straf uit oogpunt van speciale of generale preventie onnodig zijn.

Nederland kent het rechterlijk pardon van de kantonrechter. Engeland de "absolute discharge". Ook in Duitsland, Oostenrijk en Frankrijk is deze sanktie bekend. De toepassingsmogelijkheden verschillen door de aanwezigheid van beperkende voorwaarden van land tot land. In het ene land is het daardoor bij hoge uitzondering mogelijk, in het andere behoort zij tot een van de normale sanktiemogelijkheden.

2.2.2 Schuldigverklaring met opschorting van strafoplegging

Ook hier wordt de schuld vastgesteld, maar wordt voorwaardelijk van het opleggen van straf afgezien. De algemene voorwaarde daarbij is dat niet

opnieuw een delikt gepleegd wordt. Daarnaast worden doorgaans bijzondere voorwaarden gesteld, waarvan de voornaamste het onder toezicht blijven van reklassering inhoudt.

De belangrijkste vorm van deze sanktie is de probation naar Angelsaksisch model. In andere landen worden ook andere sankties met de term probation aangeduid. Dit komt door het feit dat buiten de Verenigde Staten en Engeland de term probation vaak wordt gebruikt voor het reklasseringstoezicht op zich of voor alle sankties met dergelijk toezicht. Dit komt de overzichtelijkheid niet ten goede. In dit rapport zal daarom onder probation de Angelsaksisch sanktievorm worden verstaan.

Bij probation kan de rechter indien de algemene en/of de bijzondere voorwaarden niet worden nagekomen alsnog bepalen dat voor het delikt straf zal worden opgelegd. Hij is daarbij vrij in de keuze van strafsoort en maat. Daarnaast is het vaak mogelijk de overtredingen van de bijzondere voorwaarden, de zogenaamde "technical violations", apart te sanktioneren. De bevoegdheden van de "probation officers" gaan met name in de U.S.A. op dit punt soms erg ver. Ook in Engeland wordt voor jeugdige daders een vergroting van de bevoegdheden van de probation officer voorgesteld. Hiervoor wordt gedacht aan een aparte sanktie naast probation - de supervision and control order - die een strak toezicht op de veroordeelde inhoudt. Een sanktie met een dergelijk vergaand toezicht bestaat in Polen al voor hardnekkige recidivisten. In Amerika en nu ook in Engeland is naast de traditionele probation met een minimum aan supervisie (hetgeen voor velen voldoende is) een vorm van probation met een intensieve behandeling, de zg. probation plus ontwikkeld. Voorbeelden zijn het C.T.P. programma in California en het Impact programma in Engeland. Een ander idee om de probation doelmatiger te maken is deze vooraf te laten gaan door een korte vrijheidsbeneming, die als een schok moet dienen. Ook wordt voorgesteld de duur van de proeftijd afhankelijk te maken van de prestaties van de veroordeelde.

Naast de probation zijn nog andere vormen van opschorting van de strafoplegging. In Engeland is er de mogelijkheid van de "conditional discharge". Hierbij wordt voorwaardelijk afgezien van het opleggen van straf met slechts een algemene voorwaarde en geen bijzondere voorwaarden. Ook België kent dit type eenvoudige opschorting. Daarnaast kent Engeland nog de sanktie "postponing sentence". De strafoplegging wordt éénmalig gedurende maximaal 6 maanden uitgesteld. Vaak gebeurt dit om de dader in staat te stellen werk te zoeken, schade te vergoeden en dergelijke. Het gedrag van de verdachte in deze periode kan leiden tot de oplegging van een mindere drastische straf.

2.3 Strafoplegging

Wordt het strafproces ten einde gevoerd, dan volgt na de schuldigverklaring de strafoplegging. De alternatieven voor de vrijheidsstraf die in deze fase mogelijk zijn, kunnen in de volgende categorieën worden ingedeeld.

2.3.1 Definitief niet-vrijheidsbenemende maatregelen

In deze categorie vallen nogal wat sanktievormen, waarvan de belangrijkste hieronder worden opgesomd.

- a. ernstige terechtwijzing en berisping. Van Bemmelen (1970) noemt deze sankties op de eerste plaats als mogelijkheden voor het O.M., maar geeft aan dat de rechter er ook over moet kunnen beschikken.
- b. ontzegging van rechten en/of bevoegdheden. Er zijn nogal wat rechten en bevoegdheden, die de burger kunnen worden ontnomen. De meest bekende hiervan is de ontzegging van de rijbevoegdheid, die vooral bij verkeersdelikten een rol speelt, maar in sommige gevallen ook opgelegd wordt voor delikten, waarbij een motorvoertuig een belangrijke rol speelt. Andere mogelijkheden zijn o.a. het ontnemen van het kiesrecht, het verbod op het uitoefenen van een bepaald beroep of functie, ontnemen van titels.
- c. geldboete. Deze sanktie zal in dit rapport slechts summier worden behandeld, daar deze, gezien de taakomschrijving van de Commissie, buiten haar opdracht valt. De boete wordt door velen gezien als *het* middel om de vrijheidsstraf te vervangen. Dit is in de meeste landen sinds het eind van de vorige eeuw gedeeltelijk gebeurd.

In de literatuur worden 2 mogelijkheden geopperd om deze sanktie nog beter geschikt te maken ter vervanging van de korte vrijheidsstraf. Op de eerste plaats is er het dagboetesysteem, waarvan de voor- en nadelen in ander verband uitgebreid zijn bekeken. (Vermogensstraffen, 1969)

Op de tweede plaats is er in Duitsland voorgesteld de looptijdgeldboete in te voeren. De rechter moet bij deze sanktie een aantal termijnen geldboete opleggen, die periodiek geïnd worden. Hierdoor wordt bereikt dat de levensstandaard van de veroordeelde gedurende een bepaalde tijd ingeperkt wordt. Door het vaststellen van termijnen bij de strafoplegging - bijvoorbeeld 3 maanden geldboete - wordt deze sanktie beter vergelijkbaar met een korte vrijheidsstraf - bijvoorbeeld 3 maanden gevangenisstraf -, waardoor de vervanging van de een door de ander vergemakkelijkt wordt. Het Nederlandse wetsvoorstel met betrekking tot de termijnboete gaat daar iets op lijken, alhoewel de achterliggende bedoeling anders is.

d. andere, meestal financiële, sankties. Hieronder vallen onder andere het afstaan van de door het delikt verkregen voordelen en het weer goedmaken van de door het delikt ontstane gevolgen. De meest eenvoudige manier waarop dit laatste kan gebeuren is door middel van geld, maar ook andere manieren zijn mogelijk. De Canadese Law Reform Commission (Law Reform, 1974) noemt deze sanktie "restitution" en zij geeft aan dat deze restitutie ook kan inhouden het maken van verontschuldigheden of het verrichten van werkzaamheden. Volgens Schafer (1975) moet deze sanktie, wil zij de mogelijkheid tot resocialisatie bieden, verband houden met de persoonlijke arbeid van de dader. Deze sankties kunnen als zelfstandige sanktie gezien worden of zij kunnen als voorwaarde - nu al in de meeste landen mogelijk - bij een andere sanktie worden opgelegd.

2.3.2 Voorlopig niet-vrijheidsbenemende maatregelen

Bij dit type sanktie wordt in elk geval de strafsoort en strafmaat vastgesteld, maar deze straf wordt niet opgelegd, c.q. niet uitgesproken of voorwaardelijk niet tenuitvoergelegd. De algemene voorwaarde is het niet opnieuw plegen van een delikt. Soms zijn nog bijzondere voorwaarden, waaronder het reklasseringstoezicht, mogelijk. Overtreding van de voorwaarden leidt soms tot verplichte tenuitvoerlegging. In andere gevallen is deze beslissing afhankelijk van het oordeel van de rechter. In enkele landen is het mogelijk dat het succesvol volbrengen van de proeftijd leidt tot het niet doen van de gevolgen van de veroordeling of zelfs dat de veroordeling als niet uitgesproken wordt beschouwd. In Nederland pleit Asscher (1974) voor het invoeren van een dergelijke mogelijkheid, die in feite het positief sanktioneren van sociaal aanvaardbaar gedrag betekent. De belangrijkste vormen van deze sanktiesoort zijn: voorwaardelijke gevangenisstraf, suspended sentence, Verwarnung mit Strafvorbehalt, sursis, parole zonder voorafgaande institutionalisering, opschorting van de uitspraak van veroordeling, opschorting van de tenuitvoerlegging.

2.3.3 Vrijheidsbeperkende maatregelen

Bij de sankties, die tot deze categorie horen, staat een deel van de tijd van de veroordeelde - meestal zijn vrije tijd - niet meer tot zijn beschikking. In deze tijd moet hij zich melden of moet hij - al of niet met instemming - werkzaamheden verrichten. Dergelijke werkzaamheden betreffen meestal arbeid ten algemene nutte, die anders niet of alleen door vrijwilligers gedaan wordt. Deze werkzaamheden worden meestal niet betaald.

Dit kan echter wel, waarbij het geld dan kan dienen voor het vergoeden van eventueel door het delikt ontstane schade. De maatregel kan als zelfstandige sanktie of als voorwaarde bij een andere straf worden opgelegd. Antilla (1975) stelt voor om veroordeelden te verplichten zich regelmatig te melden bij een of andere officiële instantie met geen ander doel dan het geven van een onprettige ervaring. Deze maatregel is niet gekoppeld aan enige vorm van behandeling. Behandeling is bij de normale instantie voor maatschappelijk werk beschikbaar op basis van vrijwilligheid.

Het meest besproken voorbeeld van een werksanktie is de Engelse Community Service Order. Als de verdachte er mee instemt kan de rechter de verplichting opleggen om gedurende een aantal uren in zijn vrije tijd maatschappelijk nuttige arbeid, zoals charitatief werk, te verrichten. Ook in Polen en in de D.D.R. bestaat de mogelijkheid van verplichte arbeid. In Polen maakt deze verplichting deel uit van een vrijheidsbeperking, die tevens een verhuisverbod, ontzegging van bepaalde rechten en het betalen van schadevergoeding kan omvatten. Het doel is niet zozeer verplichte arbeid, als wel een beperking van de keuzevrijheid van de veroordeelden. In Nederland heeft Van Hattum (1970) zich een voorstander getoond van verplichte arbeid in plaats van gevangenisstraf. Ook is in Nederland geprobeerd om de verplichting tot het verrichten van sociaal nuttig werk als voorwaarde bij een voorwaardelijke veroordeling, de zogenaamde werkvoorwaarde, op te leggen. Zoals bekend biedt het huidige Nederlandse recht daarvoor geen ruimte. Stenner (1970) stelt als alternatief voor de korte vrijheidsstraf het invoeren van een "strafdienst" voor, die kan worden gebruikt voor een verplichte scholing of voor verplichte arbeid. De opbrengst van dit laatste kan dienen tot het vergoeden van de schade. Deze sanktie ligt op de grens van deze en de volgende categorie.

2.3.4 Vrijheidsbenemende sankties, die niet aaneengesloten ten uitvoer worden gelegd.

Deze categorie bevat de sankties, waarbij de veroordeelde verplicht wordt gedurende een gedeelte van een etmaal - overdag of 's avonds -, het weekeinde of enkele avonden te verblijven in een of ander centrum of inrichting. Gedurende deze tijd kunnen vormen van behandeling worden toegepast, kan scholing worden gegeven of kan sociaal nuttig werk worden gedaan. Het is ook mogelijk dat deze tijd gewoon in de gevangenis wordt doorgebracht.

Vormen van deze sanktiesoort zijn:

a. periodieke detentie. Bij deze in Nieuw Zeeland bestaande sanktie is de veroordeelde verplicht om een gedeelte van zijn vrije tijd (soms tot 60 uur per week inclusief het weekend) in een centrum door te brengen. In deze tijd wordt gezorgd voor het onderhoud van het centrum. Daarnaast wordt gewerkt in ziekenhuizen en tehuizen voor lichamelijk en geestelijk gehandicapten. Tenslotte wordt een deel van de tijd besteed aan het volgen van een opleiding of vakscholing, het deelnemen aan groepsdiskussie enz.

b. overdag in een centrum: 's nachts thuis. Een van de vormen is het Day Training Centre. Dit houdt een verplichting tot het overdagbezoeken van dit centrum in en de sanktie wordt als voorwaarde bij probation opgelegd. De maximum duur is 60 werkdagen. In deze tijd wordt een trainingsprogramma uitgevoerd, dat gericht is op het vergroten van praktische en maatschappelijke vaardigheden van de delinkwent en op het leren wennen aan geregeld leven en werken. Door een dergelijk programma kan het gevoel van zelfvertrouwen versterkt worden en gevoelens van inadekwaatheid worden weggenomen. Deze sanktie is bestemd voor een speciale groep chronische delinkwenten.

Een ander soort programma werd uitgevoerd in het Provo Experiment. Dit was bestemd voor jeugdige delinkwenten, die overdag werkten of naar school gingen. Zij namen 's avonds deel aan groepsdiskussies en verbleven 's nachts thuis. Doel van deze groepsaanpak - Guided Group Interaction - was een subcultuur te vormen, die het ontstaan van maatschappelijk positieve waarden en attitudes zou bevorderen. Ook andere programma's zijn uiteraard in deze vorm mogelijk.

c. alleen 's nachts, 's avonds of het weekeinde in de inrichting. Bij de meeste vormen van deze sanktie wordt overdag schoolgegaan of gewerkt. De vrije tijd wordt geheel of gedeeltelijk in een meestal justitiële instelling doorgebracht. Dit kunnen zijn speciaal daarvoor ingerichte fosterhomes, hostels of andersoortige inrichtingen. Ook is het mogelijk, dat de tenuitvoerlegging in de normale gevangenis plaats vindt. Soms worden tijdens het verblijf speciale programma's, zoals het Guided Group Interaction, uitgevoerd. Een bijzonder programma is het New Careers Project. De delinkwenten worden op probation in een hostel geplaatst, waar ze een spoedkursus maatschappelijk werk krijgen. Zij gaan daarop zo snel mogelijk aan het werk. De filosofie achter dit projekt is om mensen zich zelf te laten helpen door ze anderen te laten helpen. De

voornaamste vormen van deze sanktie zijn semi-detentie, beperkte hechtenis, day parole, werkverlof en speciale programma's in de Verenigde Staten zoals Highfields, Probationed Offenders Rehabilitation and Training (P.O.R.T.) en Community Work. Het zijn vaak modaliteiten van de tenuitvoerlegging van een vrijheidsstraf. Zij kunnen echter als aparte sanktie aan de rechter ter beschikking worden gesteld. Sommige sankties benaderen de korte vrijheidsstraf, voorzover dit gebeurt zijn zij in dit onderzoek buiten beschouwing gebleven.

Tot zover het overzicht van de mogelijke alternatieven voor de korte vrijheidsstraf. Laten we nu eens nagaan wat over de relatieve effectiviteit van die sankties ten opzichte van de korte vrijheidsstraf bekend is.

3. Effektiviteit van alternatieve sankties

Bij de vraag of sankties effectief zijn is het goed steeds twee vragen duidelijk van elkaar te onderscheiden, te weten: 1) werken sankties (absolute effektiviteit) en 2) werkt de ene sanktie beter dan de andere (relatieve effektiviteit)? Over de absolute effektiviteit van sankties is weinig betrouwbaar onderzoekmateriaal aanwezig. Op dit punt is in het vorige rapport (d'Anjou, De Jonge en Van der Kaaden, 1975) kort ingegaan en daarin werd het aannemelijk geacht dat van sanktiedreiging een generaal preventieve werking uitgaat. Wegens het ontbreken van betrouwbare onderzoeksgegevens zal verder niet ingegaan worden op de absolute effektiviteit van sankties, maar zullen de alternatieve sankties met de korte vrijheidsstraf vergeleken worden. Om een aantal redenen, die hieronder uiteengezet worden, blijft deze vergelijking beperkt tot enkele strafdoelen.

3.1 Strafdoelen

Over de doeleinden, die met behulp van strafrechtelijke middelen worden of kunnen worden nagestreefd, bestaat veel diskussie en onenigheid. Sommigen kiezen voor één doelstelling, bijvoorbeeld vergelding, generale preventie of resocialisatie, en wijzen andere doelen af of laten ze buiten beschouwing. Anderen daarentegen stellen dat het strafrecht meerdere doelen tegelijk nastreeft. In dit rapport zal niet worden uitgegaan van de prioriteit van één van de strafrechtelijke doelen, maar zal de effektiviteit van de alternatieve sankties vergeleken worden met die van de korte vrijheidsstraf met betrekking tot die doelen, waarvoor die vergelijking mogelijk is. Wij zullen ons hierbij beperken tot de door Denkers (1976) instrumenteel genoemde doelstellingen. De andere doelen, die hij onderscheidt, onder andere de bescherming van de justitiabelen en het voldoen aan de organisatorische vereisten van een strafrechtssysteem en die wij meer (rand)voorwaarden voor het hanteren van sankties zouden willen noemen, komen, voorzover nodig, in de volgende hoofdstukken aan de orde.

Een van de vanouds genoemde doelen in het strafrecht is de vergelding. Het is niet empirisch vast te stellen in hoeverre dit doel door enige sanktie bereikt wordt en daardoor valt er ook geen uitspraak te doen over eventueel bestaande verschillen in doelmatigheid tussen sankties. Dit maakt een effektiviteitsvergelijking onmogelijk. Vergelding als strafdoel zal daarom verder buiten beschouwing blijven. Daarnaast blijven normhandhaving of bevestiging en het voorkomen van eigenrichting eveneens buiten beeld. Wij hebben geen onderzoek kunnen vinden, waarin de werking van sankties in

dit opzicht werd onderzocht. Bovendien is het noodzakelijk, wil een sanktie beter dan een andere de norm kunnen bevestigen, dat het publiek van de strafoplegging en wijzingen daarin op de hoogte is. De kennis onder het publiek blijkt op dit punt klein te zijn (zie bijvoorbeeld Steenhuis, 1975), waardoor van veranderingen in het sanktiepatroon weinig verandering in de normbevestigende werking van sankties verwacht mag worden. Ook is het niet waarschijnlijk dat het de sanktie is die eigenrichting tegengaat, maar eerder het feit dat er officieel opgetreden wordt, waar dit noodzakelijk geacht wordt. In eerste instantie zijn hier vooral de activiteiten van de politie van belang. Deze behoeven niet noodzakelijkerwijs door de invoering van andere sankties gewijzigd te worden.

Tenslotte is van een deel van hetgeen Denkers onder de doelstelling empirische vergelding verstaat en wat anderen eerder konfliktoplossing noemen de vergelijking door het ontbreken van empirische gegevens onmogelijk. Het is namelijk niet bekend in hoeverre sankties bijdragen tot het wegnemen van gevoelens van wraak, vergelding en onrust van anderen dan de direkt betrokkenen. Bovendien heeft het publiek zoals we al gezien hebben, weinig kennis over de aktueel opgelegde sankties. De eventueel bestaande onrust zal eerder verminderd worden door het feit dat er opgetreden wordt dan door hoe opgetreden wordt.

Door dit alles is het aantal strafdoelen, dat voor vergelijking in aanmerking komt, aanzienlijk ingeperkt. De overblijvende doelen blijken dezelfde te zijn als die welke de Commissie Vermogensstraffen (1969) heeft gehanteerd.

Wij zullen daarbij aansluiten en de volgende doelen onderscheiden:

1. gedragsbeïnvloeding van een ander dan de dader. Dit doel zullen wij in het vervolg primaire preventie noemen. Hieronder vallen het voorkomen van wetten overtredend gedrag (generale preventie), het afschrikken daarvan en het er voor zorgen dat dergelijk gedrag ophoudt (redressie);
2. gedragsbeïnvloeding van de dader. Dit wordt in dit rapport als sekundaire preventie aangeduid. Hieronder vallen het veranderen van de delinkwent (resocialisatie), het afschrikken van hem of het hem feitelijk beletten het delinkwente gedrag voort te zetten (incapacitation);
3. konfliktoplossing. Zoals al hierboven is gesteld vallen maatschappelijke conflicten veroorzaakt door kriminaliteit hierbuiten en zal het bij dit doel alleen gaan om het konflikt tussen dader en slachtoffer.

3.2 Effektiviteit in primair preventief opzicht

Het is opvallend dat tot nu toe weinig vergelijkend onderzoek is gedaan naar de effektiviteit van de verschillende alternatieve sankties in primair

preventief opzicht. In feite ontbreekt evaluatie-onderzoek op dit terrein geheel. Het is al even opvallend dat in de literatuur over deze sankties aan dit aspect weinig aandacht wordt besteed. In het algemeen wordt daarin slechts gezien hoe door veranderingen in het sanktiestelsel de doelen rehabilitatie en resocialisatie beter kunnen worden bereikt. Stenner (1970) kijkt als een van de weinigen naar de relatieve effectiviteit van de geldboete. Hij komt op grond van zijn statistisch onderzoek naar de toepassing en werking van de korte vrijheidsstraf tot de konklusie dat indien men rekening houdt met de uitbreiding van het aantal strafbare feiten de vervanging van de vrijheidsstraf door de geldboete sinds 1882 niet geleid heeft tot een bedenkelijke toename van de kriminaliteit. Uiteraard vormt dit geen garantie voor een zelfde resultaat bij een verdere vermindering van de korte vrijheidsstraf.

In een ander onderzoek (Upper & White, 1976) - een experiment - werd gekeken of de dreiging met probation of met 9 maanden gevangenisstraf verschil uitmaakte ten aanzien van de beslissing om al of niet in te breken. Deze sankties bleken in hun afschrikkende werking niet te verschillen. De afschrikking werkte - zij het niet sterk - pas bij een gevangenisstraf van 2 jaar. Uiteraard is het moeilijk te generaliseren naar de werkelijkheid van alledag, omdat het hier een hypothetische situatie betrof. Opvallend was dat de proefpersonen moeilijk konden geloven dat voor het betreffende delikt een zo'n zware straf zou worden geëist. Ook uit de subjektieve reacties van de proefpersonen bleek dat de dreiging met straf een kleine rol speelde bij de beslissing. De vrees voor stigmatisering, veroorzaakt door de arrestatie en de terechtzitting bleek veel belangrijker in dit opzicht. De onderzoekers menen dan ook dat de pakkans waarschijnlijk de belangrijkste faktor in de overwegingen van de potentiële delinquent is.

Het belang van de pakkans wordt door Van Bemmelen (1970) - evenals door onszelf in ons vorige rapport - benadrukt. In dit rapport (d'Anjou, De Jonge en Van der Kaaden, 1975) werd gekonstateerd dat verwacht mocht worden dat het vervangen van de korte vrijheidsstraf door een andere sanktie op zich niet zal leiden tot een toename van delikten. Wel is het mogelijk dat de invoering van nieuwe sankties de pakkans negatief zal beïnvloeden, waardoor de omvang van de werkelijke kriminaliteit zou kunnen toenemen. Dat kan bijvoorbeeld wanneer een nieuwe sanktie te licht bevonden wordt voor een bepaald type delikt, waardoor de politie haar opsporingsactiviteiten ten aanzien van dat delikt zou kunnen gaan verminderen of het publiek van dit delikt minder aangifte zou kunnen gaan doen. Dit laatste is minder waarschijnlijk, gezien de

geringe kennis van het publiek omtrent het straftoemettingsbeleid. Over vermindering van politie-activiteiten tengevolge van de verandering in sanktionering van delikten is weinig bekend. Campbell en Ross (1968) constateerden dat na een verzwaring van de sanktie terzake van te snel rijden het aantal processen-verbaal afnam. Zij wijzen er op dat deze daling mogelijkerwijs veroorzaakt werd door een onwil om te verbaliseren bij lichte overtredingen. Bij dergelijke overtredingen staan voor het gevoel van de verbalisant door de sanktieverzwaring de gevolgen van de overtreding niet meer in verhouding tot de ernst van de overtreding. Als de invoering van sommige alternatieven al een verandering in het opsporings- en vervolgingsbeleid tot gevolg heeft, zal dit per deliktstype verschillen. Verder zal dit effect niet bij elke sanktie optreden daar niet alle alternatieve sankties door de politie als licht zullen worden beoordeeld. Dit zal zeker niet het geval zijn als de politiefunktionarissen inzicht hebben in de inhoud van deze sankties. De kans op een vermindering van activiteiten van de politie zal daarnaast verkleind worden als de politie inzicht heeft in het doel van de sanktie. Een goede voorlichting zal ongewenste neveneffecten kunnen voorkomen.

3.3 Vergelijking met betrekking tot de sekundaire preventie

Over de relatieve effectiviteit in sekundair preventief opzicht van de vrijheidsstraf is het vorige rapport duidelijk. Tot nu toe bleek niet uit onderzoek dat deze sanktie effectiever was dan andere sankties. Ook in de literatuur over alternatieve sankties is men het er algemeen over eens dat met name de korte vrijheidsstraf op het gebied van de sekundaire preventie niet effectiever is dan andere strafrechtelijke maatregelen. Het beveiligings-effect van de opsluiting - door Clarke (1975) geschat op een vermindering van 1 tot 4% van alle door jeugdigen begane delikten - is zeker bij de korte vrijheidsstraf gering. Ook de recidive na een korte vrijheidsstraf is niet minder. Er zijn zelfs een aantal onderzoeken, waarin vastgesteld werd, dat de korte vrijheidsstraf minder effectief was dan andere sankties (zie o.a. Sandhu, 1964). Kraus (1974) schrijft deze geringere effectiviteit niet toe aan de betere werking van probation, maar aan de negatievere werking van de vrijheidsbenemende sanktie. Ook uit ander onderzoek komen aanwijzingen naar voren dat detentie kriminaliteitsbevorderend kan werken. Jongman en Steenhuis (1975) wijzen op de mogelijkheid dat preventieve hechtenis recidivebevorderend werkt. Ook Empey en Erickson (1972) komen tot de konklusie dat detentie de resocialisatie negatief beïnvloedt. Het is uiteraard interessant te weten hoe deze negatieve werking van de vrijheidsstraf ontstaat. In de literatuur hierover worden verschillende verklaringen gegeven, waarop in bijlage II dieper wordt ingegaan.

Naast kennis over de relatieve effectiviteit van de korte vrijheidsstraf is het ook van belang te weten of andere sankties onderling in doelmatigheid verschillen. Hierover is vaak weinig bekend. In de eerste plaats doordat een aantal alternatieven te kort in werking zijn om daarvan de resultaten te kennen. In de tweede plaats daar andere alternatieven in onvoldoende mate en op onvoldoende wijze zijn geëvalueerd. Hierna zullen overeenkomstig met de voorgaande indeling de gegevens over de relatieve effectiviteit worden weergegeven.

Opschorting van de behandeling

De pretrial-diversion (Flaschner, 1974), waarbij tijdens de opschortingsperiode van 90 dagen een programma voor hulp aan de verdachte wordt uitgevoerd, is nog te kort in werking om daar al resultaten van te hebben. Een indicatie, dat het voor de sekundaire preventie niet noodzakelijk is dat zwaardere sankties worden toegepast, geeft het onderzoek van Viano. Hij vond namelijk dat een weinig ingrijpende informele afdoening van de strafzaak, vergelijkbaar met ons sepôt eventueel gekombineerd met informeel toezicht, even effectief was als een meer ingrijpende maatregel als probation. In beide gevallen lag het sukses-percentages tussen 75 en 90%. Deze konklusie van Viano geldt eveneens voor de *schuldigverklaring zonder oplegging van straf*. Over de effectiviteit van deze laatste sanktie is verder niets bekend.

Schuldigverklaring met opschorting van strafoplegging

Hieronder zal het onderzoek ¹⁾ naar de effectiviteit van probation worden samengebracht. In het algemeen kan worden gesteld dat probation niet minder effectief is dan de korte vrijheidsstraf en dat deze sanktie in een aantal gevallen effectiever is gebleken. Deze sanktie had in 40 tot 90% van de gevallen sukses, afhankelijk van het gekozen sukseskriterium en de lengte van de follow-up periode. In de meeste gevallen ligt het sukses-percentages ruim boven de 50. De effectiviteit verschilt naar het soort delikt, dat gepleegd is, naar de lengte van het strafblad en naar het geslacht van de veroordeelde.

Er is geprobeerd de effectiviteit van deze sanktie te verhogen door de supervisie te intensiveren en deze eventueel te verbinden met behandeling.

1) Deze samenvatting is gebaseerd op onderzoek en samenvattingen van onderzoek, die hierna worden genoemd. Niet altijd kon worden vastgesteld of het onderzoek zuivere probation betrof of een voorwaardelijke straf met toezicht. Adams, 1970; Adams en Vetter, 1971; Babst en Mannering 1965; Bamford, 1971; Christiansen, 1971; Davies, 1969; Denton, 1973; Ditman e.a., 1967; Empey, 1967; Enforcement, 1970; Examination, 1967; Friday en Petersen, 1973; Genonceaux, 1971; Hall Williams, 1970; Klapmuts, 1975; Kraus, 1974; Palmer 1971 en 1974; Schaffstein, 1972; Sparks, 1973.

Het zonder meer vergroten van de aandacht heeft niet altijd effect, maar dit lijkt anders te liggen als de aard en de intensiteit van de interventie aangepast wordt aan het type delinquent. Het California Treatment Projekt is een voorbeeld van zo'n differentiële aanpak, die succes had. Er wordt echter door sommigen getwijfeld aan de betrouwbaarheid van het onderzoek. Uit ander onderzoek (Ditman e.a., 1967; Ross en Blumenthal, 1974) komt naar voren dat het verbinden van probation met behandeling niet altijd de effectiviteit van probation vergroot. Duidelijk is de konklusie van Harlow (1970), die er op wijst dat rekening gehouden moet worden met het feit dat velen het met een minimaal toezicht het goed blijken te doen. Probation zal meer een kwestie zijn van het juiste recept voor de juiste man.

Daarnaast wordt in allerlei onderzoek aangetoond, dat veel meer delinquenten voor probation in aanmerking komen dan vaak gebruikelijk is. Deze sanktie is niet voorbehouden aan first-offenders of aan plegers van geringe feiten. Kühlhorn (1975) stelt dat in Zweden slechts in 10% van de ernstige delikten opsluiting noodzakelijk is. Voor Amerika wordt gesteld dat voor 90% van alle veroordelingen probation of een voorwaardelijke straf kan worden opgelegd (Nondangerous, 1973). In een aantal probation experimenten, zoals het California Treatment Projekt, ging het juist om recidivisten ter zake van meer ernstige delikten. Deze bleken met succes probation te kunnen volbrengen. Hetzelfde bleek in California bij de invoering van subsidie-programma ter uitbreiding van de probation. Ondanks het feit dat probation werd toegepast op delinquenten, die normaal in de gevangenis terechtkwamen, verminderde het succespercentage van de probation niet. In deze gevallen betrof de toepassing van probation daders van delikten, die momenteel ook in Nederland tot gevangenisstraf veroordeeld worden.

Definitief niet-vrijheidsbenemende sankties

Over deze sankties met name over de geldboete, wordt veel geschreven maar de relatieve effectiviteit ervan is nauwelijks onderzocht. Van de financiële sankties wordt door verschillende schrijvers verwacht dat deze in onze op geld gerichte maatschappij gevoelig kunnen aankomen en zo effectief als bedreiging voor de toekomst kunnen fungeren. Bij schadevergoeding geldt bovendien dat indien deze vrijwillig wordt aangeboden de sanktie een gevoel van verantwoordelijkheid bij de dader van het delikt kan aankweken. Over de effectiviteit van de ontzegging van de rijbevoegdheid bij rijden onder invloed moeten we ons, gezien de omvang van de toegegeven recidive in het onderzoek van Dijksterhuis (1973), niet al te veel illusies maken.

Voorlopig niet-vrijheidsbenemende sankties

Het is merkwaardig dat ondanks een lange traditie in het gebruik van voorwaardelijke straffen het onderzoek naar de relatie effectiviteit ervan beperkt is. In verschillende onderzoeken ¹⁾ wordt een suksespercentage van 60 tot 80 gevonden. Het enige onderzoek, dat wat meer omvattend is, werd uitgevoerd in Israël (Shoham en Sandberg, 1964). Hieruit komt naar voren dat het sukses of falen bij deze straf meer afhankelijk is van factoren als leeftijd, persoonlijkheidskenmerken en strafrechtelijk verleden dan van de zwaarte van deze sanktie. De gegevens uit het hierboven weergegeven probation-onderzoek zijn ook bruikbaar voor de beoordeling de effectiviteit van deze sanktie. Enerzijds is dit het geval daar sommige onderzoeken waarschijnlijk de voorwaardelijke straf met reklasseringstoezicht betreffen, anderzijds omdat het bij probation ook gaat om de werking van een strafdreiging.

Vrijheidsbeperkende sankties

Dit type sanktie, met name de Community Service Order, is te kort in gebruik om over de effectiviteit ervan veel te kunnen zeggen. De in Arnhem opgelegde werkvoorwaarde (Alternatieve maatregel, 1972) blijkt in het konkrete geval in positieve zin te hebben bijgedragen tot gedragsbeïnvloeding. Het is echter niet mogelijk om op grond van dit onderzoek te generaliseren. In elk geval wordt bij dit type sanktie verwacht dat de recidive niet minder zal zijn dan bij andere sankties.

Vrijheidsbenemende, niet aaneengesloten, sankties

Dit type sanktie schijnt minimaal net zo effectief te zijn als de vrijheidsstraf en is in een aantal gevallen zelfs effectiever. Zo bleek de "Guided group interaction" in het Provo-experiment (Empey en Erickson, 1972) en in Essexfield (Stephenson en Scarpitti, 1969) even effectief te zijn als volledige detentie. Als in het Provo-experiment gekeken wordt naar de intensiteit van de recidive en naar de duur dat de delinquent met het plegen van delikten doorgaat, is het experimentele programma beter. De periodieke detentie in Nieuw Zeeland (Estlea, 1973) bleek voor volwassenen even effectief te zijn, terwijl de effectiviteit ervan voor jeugdigen beter was dan de effectiviteit van een verblijf in een borstal. Volgens Jeffery en Woolpert (1974) recidiveerden gedetineerden met werkverlof minder dan normale gedetineerden, alhoewel

1) Ancel, 1971; Christiansen, 1971; Schaffstein, 1972; Shoham en Sandberg, 1964; Sparks, 1973.

het verschil tussen beide groepen na verloop van tijd afnam. Volgens Schoen (1972) zijn de voorlopige resultaten van P.O.R.T. programma niet ongunstig. Over het Day Training Centre (Hart, 1975) zijn slechts summiere gegevens bekend, waaruit naar voren komt dat de recidive aanzienlijk is, maar na het opleggen van de sanktie in ernst schijnt af te nemen.

3.4 Vergelijking met betrekking tot de konfliktoplossing

Het is duidelijk dat de gevangenisstraf zeer ongeschikt is om conflicten op te lossen tussen dader en slachtoffer. Daar deze straf de mogelijkheid op een normaal inkomen ontnemt, bemoeilijkt zij de regeling van de schade. Tevens verwijdert zij de dader uit de maatschappij, waardoor een eventuele verbetering van de relatie tussen slachtoffer en dader niet valt te verwachten. Onder de alternatieve sankties zijn er twee uitermate geschikt om mee te werken aan het bereiken van het doel konfliktoplossing in de hier gebruikte betekenis. Dit zijn schadevergoeding en restitutie als hoofdsankties. Andere sankties zijn in dit opzicht min of meer neutraal. Het is ook mogelijk schadevergoeding en resitutie als nevensanktie op te leggen of als voorwaarde bij een voorwaardelijke sanktie op te nemen. Vooral bij schadevergoeding kunnen dan problemen ontstaan omdat deze niet altijd met de hoofdsanktie te verenigen is. Zo zal het opleggen van een geldboete de vergoeding van de schade kunnen bemoeilijken. Wordt naast een schadevergoedingsverplichting een arbeidsverplichting opgelegd, dan kan de uitvoering van deze laatste sanktie in moeilijkheden komen, daar de vrije tijd benodigd voor het voldoen aan de arbeidsverplichting gebruikt moet worden om via overwerk aan geld voor de schadevergoeding te komen. Overigens zal een veroordeelde minder bereid zijn tot schadevergoeding als hij al een andere straf heeft opgelegd gekregen, daar hij dan vindt dat hij al voldoende is gestraft. (Lourdiane, 1971).

3.5 Konklusie

De korte vrijheidsstraf lijkt relatief gezien niet doelmatiger te zijn dan een aantal in dit rapport behandelde alternatieve sankties ter bereiking van het strafdoel primaire preventie. Wellicht worden sankties, als de opschorting ter terechtzitting of schuldigverklaring zonder strafoplegging, opgelegd voor delikten, waar nu een korte vrijheidsstraf voor wordt opgelegd, door politie, O.M. en/of publiek, als te licht ervaren, waardoor de pakkans- en eventueel daardoor de primaire preventie - nadelig wordt beïnvloed. Ook in sekundair preventief opzicht lijken sankties weinig van elkaar te verschillen, alhoewel het juiste recept voor de juiste man voordelig lijkt te

zijn. Om te kunnen bepalen welk recept voor welke man het juiste is, is echter verder onderzoek nodig. Een voordeel van alternatieve sankties is dat zij niet of in mindere mate de recidive bevorderende neveneffecten van de vrijheidsstraf met zich mee brengen. Daarnaast is het duidelijk dat veel meer delinkwenten voor een van de alternatieven voor de vrijheidsstraf in aanmerking komen dan tot nu toe gebruikelijk is. Uit onderzoek komt naar voren, dat de toepassing van sommige alternatieve sankties niet beperkt hoeft te blijven tot first-offenders of plegers van geringe feiten. Er zijn twee sankties - schadevergoeding en restitutie - die bij kunnen dragen aan het bereiken van een oplossing in het konflikt tussen dader en slachtoffer. De overige alternatieven zijn in dit opzicht nog altijd beter dan de korte vrijheidsstraf, die de mogelijkheid tot zo'n oplossing nadelig beïnvloed. De voorwaardelijke sankties kunnen via de bijzondere voorwaarden een bijdrage leveren. Het tegelijkertijd opleggen van sankties met schadevergoeding kan problemen opleveren. Er moet echter bedacht worden dat het onderzoek naar de effectiviteit van sankties in kwantitatief en in veel gevallen ook kwalitatief opzicht tekort schiet.

4. Mogelijke konsekwenties van de invoering van alternatieve sankties

Wanneer men overweegt om naast, of in plaats van het bestaande straffenarsenaal, alternatieve sankties in te voeren, mag de relatieve effektiviteit van de "nieuwe" sanktie ten opzichte van de oude, niet het enige criterium zijn op grond waarvan de beslissing tot invoering wordt genomen. Andere factoren spelen daarbij evenzeer een rol en het lijkt zinvol eens te inventariseren welke dat zijn. Wat zijn de problemen die men bij de eventuele invoering van alternatieve sankties kan tegenkomen, met welke voorzorgen moet een dergelijke introductie worden omringd, hoe groot is eigenlijk het "emplooi" voor nieuwe sankties en in welke mate nemen ze de nadelen die aan de korte vrijheidsstraf kleven weg, zijn vragen die hier aan de orde moeten komen. We hebben getracht deze vragen in een drietal categorieën samen te brengen en we zullen achtereenvolgens aandacht besteden aan:

- factoren die het welslagen van de invoering van alternatieve sankties kunnen bevorderen c.q. tegengaan;
- de omvang en de aard van het toepassingsgebied van alternatieve sankties;
- de voordelen van de alternatieve sankties t.o.v. de korte vrijheidsstraf.

4.1 Factoren die het welslagen van de invoering van alternatieve sankties kunnen bevorderen c.q. tegengaan

In een aantal landen zijn in het verleden nieuwe sankties ingevoerd met als doel de toepassing van de vrijheidsstraf in te perken. Dit heeft echter niet altijd tot het gewenste resultaat geleid. Zo wijst Vêrin (1974) er op dat de invoering in Frankrijk van de sursis avec mise à l'épreuve (een vorm van een voorwaardelijke veroordeling met reklasseringstoezicht) niet leidde tot een vermindering van het aantal vrijheidsstraffen. Herreman (1967) uit het vermoeden dat de invoering van beperkte hechtenis en weekeindstraffen in België geleid heeft tot een toename in de veroordelingen tot korte vrijheidsstraffen. Ook in Engeland (Pease, 1975) zijn er aanwijzingen dat rechters de Community Service Order evengoed als alternatief zien voor andere sankties dan voor de korte vrijheidsstraf. Eksakte gegevens ontbreken echter tot nu toe. Die zijn wel beschikbaar voor Polen (Zielinska, 1976) waar invoering van een alternatieve vrijheidsbeperkende sanktie niet leidde tot een afname van de korte gevangenisstraf.

Kortom voorbeelden te over van situaties waarin men het gestelde doel, terugdringen van de vrijheidsstraf niet in voldoende mate bereikte of daarnaast andere, niet beoogde gevolgen, zag optreden.

De vraag die opkomt, en waarvan beantwoording ons kan helpen eventuele fouten die elders gemaakt zijn te vermijden, is natuurlijk wat de oorzaken zijn van het mislukken van deze pogingen. Welnu, uit de literatuur over dit onderwerp zijn er wel een aantal af te leiden.

Een eerste mogelijkheid is dat vanuit de samenleving aandrang wordt uitgeoefend om door te gaan met het opleggen van vrijheidsstraffen. Het klimaat is als het ware nog niet rijp voor de invoering van alternatieve sankties. Een situatie waar de rechter toch niet geheel om heen kan, wanneer hij de kloof tussen wat hij vindt en wat "het publiek" meent niet te groot wil laten worden. Ook eigen weerstanden van de rechter tegen de alternatieve sankties kunnen een succesvolle introductie daarvan belemmeren (Jacobs-Coenen, 1975).

Een andersoortige hinderpaal op weg naar het terugdringen van de korte vrijheidsstraf kan gelegen zijn in het feit dat men de alternatieve straffen gebruikt voor andere doeleinden dan waarvoor ze zijn ingevoerd. Dat kan zich bv. voordoen in gevallen waarin de rechter eigenlijk wel een korte vrijheidsstraf had willen geven, daarvan, gezien de bezwaren van deze sanktie toch maar heeft afgezien en toen op een geldboete is uitgekomen. Wordt hem nu een alternatief aangeboden dan gebruikt hij dat in plaats van de geldboete die hij vroeger oplegde. Een dergelijke situatie heeft zich in Engeland (Sparks, 1971) voorgedaan toen daar de voorwaardelijke gevangenisstraf werd ingevoerd en ook in andere landen zoals Israël (Sebba, 1969) en Frankrijk (Ancel, 1971) zijn dergelijke mechanismen gesignaleerd.

Een derde oorzaak tenslotte voor het niet slagen van sanktievnieuwingen kan zijn dat een goede infra-struktuur voor de tenuitvoerlegging ontbreekt. Dit is bijvoorbeeld het geval in België en Frankrijk (Genonceaux, 1971; Tomic-Malic, 1974). In beide landen kunnen de alternatieve sankties onvoldoende van de grond komen door het ontbreken van adequate voorzieningen. Lourdiane (1971) laat in zijn onderzoek naar de werking van de sursis avec mise à l'épreuve in Grenoble zien dat de toepassing in de eerste tien jaar na de invoering van deze sanktie beperkt bleef daar de personele uitrusting voor de uitvoering gedurende deze tijd niet uitgebreid werd.

Naast deze "belemmerende" factoren zijn er uit de literatuur ook wel een aantal factoren te distilleren die een succesvolle introductie van alternatieven kunnen bevorderen. Een aantal daarvan willen we graag even aanstippen. De meest ingrijpende maatregel in dit verband is wel het beperken van de mogelijkheden van de rechter om onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen op te leggen. Van Bemmelen (1975) wijst hierop.

Die beperking kan direkt geschieden door bv. wettelijke regels te ontwerpen die de rechter beletten bepaalde sankties in bepaalde gevallen toe te passen. Men heeft dat bv. in Duitsland (Horstkotte, 1974) gedaan door het opleggen van vrijheidsstraffen alleen nog in uitzonderingsgevallen mogelijk te maken en met sukses. Het aantal veroordelingen tot een korte vrijheidsstraf daalde aanzienlijk en het aantal opgelegde geldboetes nam dienovereenkomstig toe. Men kan echter ook op meer indirecte wijze de beslissingsvrijheid van de rechter beperken bv. door het Openbaar Ministerie richtlijnen te geven voor het strafvorderingsbeleid. In Nederland gebeurt dat op het ogenblik bij art. 26 WWV en bij overtreding van de vuurwapenwet. Door de sterke relatie tussen eis en vonnis zullen dergelijke richtlijnen ongetwijfeld ook hun effect hebben op het straftoemettingsbeleid van de rechter.

Een andere mogelijkheid om, nog meer indirect, de vervanging van de korte vrijheidsstraf te bevorderen is het beperken van de mogelijkheden tot tenuitvoerlegging. In Massachusetts (Ohlin, Coates en Miller, 1975) heeft men dat gedaan door een aantal inrichtingen voor jeugdigen te sluiten. Een grote aktiviteit in het zoeken naar alternatieven was hiervan het gevolg en niet zonder sukses. In zes jaar tijd is het aantal gedetineerden aanzienlijk teruggebracht (tot een minimum van 132 in 1972).

Een nog indirekter wijze om de vrijheidsstraf terug te dringen is uitgeprobeerd in Californië (Bamford, 1971). In deze staat werd een subsidiesysteem ingevoerd, waarbij afhankelijk van de vermindering van de aantal veroordeelden, dat naar de "state prisons" werd gezonden, de probation services van de distrikten werd gesubsidieerd. Deze subsidies dienen om de probation service van het distrikt te verbeteren en de probation voor meer delinkwenten dan voorheen bereikbaar te maken. Dit leidde tot een drastische vermindering van het aantal gevangenen (Klapmuts, 1975) en het sluiten van een aantal gevangenissen.

Uit het bovenstaande is wel duidelijk geworden dat de invoering van alternatieve sankties bepaald geen sinecure is. Wanneer men niet terdege rekening houdt met de hierbovengenoemde factoren is een poging tot vernieuwing waarschijnlijk zelfs bij voorbaat tot mislukken gedoemd. Laten we, teneinde dit te voorkomen nog eens nagaan aan welke voorwaarden (positieve en negatieve) nu moet zijn voldaan wil de uitvoering van alternatieven met enige kans op succes kunnen geschieden. Dit zijn achtereenvolgens:

1. Een maatschappelijk klimaat waarin de toepassing van alternatieve sankties ten koste van de onvoorwaardelijke vrijheidsstraf mogelijk is en een zekere minimum-bereidheid bij de rechter om deze sankties toe te passen.

2. Rechter en publiek zullen daartoe goed op de hoogte moeten zijn van de inhoud van de mogelijke alternatieven en de voordelen daarvan boven de korte vrijheidsstraf.
3. Het pakket aan alternatieven zal van dien aard moeten zijn dat de rechter inderdaad een reële keuzemogelijkheid heeft. Daarbij is het van het grootste belang dat de voor de tenuitvoerlegging benodigde infrastructuur aanwezig is.

Naast de aanwezigheid van deze factoren, die kunnen dienen ter bevordering van de toepassing van alternatieve sankties moeten er een aantal omstandigheden zijn, die toepassing van de korte vrijheidsstraf moeilijk maken. Dat zou kunnen gebeuren door:

4. Het opleggen van de korte vrijheidsstraf aan wettelijke beperkingen te binden, bv. door straffen van een bepaalde duur te verbieden, door de vrijheidsstraf voor bepaalde delikten uit te zonderen of door de rechter te verbieden een zwaardere straf op te leggen dan het O.M. eist. Dit laatste eventueel gekoppeld aan richtlijnen van het strafvorderingsbeleid van het O.M..
5. Het aantal inrichtingen waarin vrijheidsstraffen kunnen worden tenuitvoergelegd te beperken. Hierdoor wordt voorkomen dat inrichtingen waarvoor feitelijk geen emplot meer is, indirect de toepassing van de vrijheidsstraf bevorderen.

4.2 De toepassingsmogelijkheden van alternatieve sankties

Zoals in de inleiding bij dit hoofdstuk reeds is betoogd, is het voor de beantwoording van de vraag of tot invoering van alternatieve sankties moet worden overgegaan, niet zonder belang te weten hoe groot het toepassingsgebied van deze sankties zou zijn. In de inleiding bij dit rapport is er al op gewezen dat toepassing van de alternatieven uitsluitend ter vervanging van de korte vrijheidsstraf zowel kwantitatief als kwalitatief belangrijke beperkingen met zich meebrengt. Hieronder zullen we nagaan wat precies de aard van deze beperkingen is.

Uit de tabellen van bijlage III blijkt dat per jaar in Nederland ca. 13.000 vrijheidsstraffen met een duur van zes maanden of minder worden opgelegd. Op zich lijkt dat voldoende om ten aanzien van het mogelijke toepassingsgebied van alternatieve sankties optimistisch gestemd te zijn. Bij nadere analyse echter blijkt dat de helft van deze straffen minder dan 2 weken duurt. Voor straffen van een zo korte duur zijn in ieder geval de meer ingrijpende alternatieve sankties niet wel als vervanging denkbaar. Daarbij komt nog dat

bijna de helft van deze - wat men zou kunnen noemen zeer korte vrijheidsstraf - wordt opgelegd voor overtreding van artikel 26 WWV. Het straftoemettingsbeleid inzake dit delikt is er op het ogenblik op gericht deze zeer korte vrijheidsstraf te vervangen door de geldboete, zodat in feite voor ruim een kwart van alle korte vrijheidsstraffen, het zoeken naar andere alternatieven op zijn minst minder opportuun is.

Er is nog een andere categorie binnen de korte vrijheidsstraffen die weinig ruimte biedt aan ingrijpende alternatieve sankties zoals de Community Service Order, probation met (intensief) toezicht en de genoemde vrijheidsbenemende maatregelen. Natuurlijk zijn minder ingrijpende sankties wel als alternatief voor deze vrijheidsstraffen denkbaar, maar waar de discussie toch vooral gaat over de meer ingrijpende, is de aandacht ook hierop gekonsentreerd. Het gaat hier om de straffen tussen twee weken en een maand. Deze categorie omvat 20% van het totaal der opgelegde korte vrijheidsstraffen, + 2500 gevallen in totaal, zodat nog slechts ruim 4000 gevallen resteren waarin een meer serieuze alternatieve sanktie in overweging kan worden genomen. Van de zaken waarin thans een vrijheidsstraf van 1 - 6 maanden wordt opgelegd moeten dan nog worden afgetrokken die gevallen waarin de vrijheidsstraf vooraf is gegaan door een voorlopige hechtenis. Veelal zal het immers niet mogelijk zijn na het ondergaan van de preventieve detentie alsnog een ingrijpende sanktie op te leggen.

Aldus is derhalve het toepassingsgebied van de alternatieve sankties in kwantitatieve zin fors ingeperkt. Ook kwalitatief echter zijn er nog een aantal beperkingen aan te brengen. Uit de genoemde tabellen blijkt namelijk eveneens dat het bij de delikten waarop de vrijheidsstraffen van 1 - 6 maanden betrekking hebben vooral gaat om vermogensdelikten. Ruim tweederde (68%) van de veroordelingen betreft vermogensdelikten en in het grootste deel daar weer van gaat het om eenvoudige of gekwalificeerde diefstal (80%). Voor het overige betreft het agressieve delikten (12%), verkeersdelikten (4%) en overige misdrijven - zedemisdrijven, opiumwet en vuurwapenwet (16%). Van deze laatste categorie is ruim de helft opiummisdrijven.

Door dit alles is het probleem waarover we het in dit rapport hebben, het terugdringen namelijk van de korte vrijheidsstraf, door de uitvoering van alternatieve sankties tot zijn ware proporties teruggebracht. Waar het niet om gaat is het min of meer vrijblijvend praten over alternatieve sankties, maar om het beantwoorden van de vraag of het wenselijk en mogelijk is om voor de ruim 4000 personen - onder wie bijna 3000 vermogensdelinkwenten - die jaarlijks tot een gevangenisstraf tussen de 1 en 6 maanden worden

veroordeeld, zinvolle alternatieven aan te dragen.

Laten we, teneinde straks tot een zinvolle beantwoording van deze vraag te kunnen geraken, eerst nog eens nagaan wat nu precies de voordelen zouden kunnen zijn van de alternatieven boven de korte vrijheidsstraf.

4.3. Alternatieve sankties versus korte vrijheidsstraf

Bij een vergelijking van alternatieve sankties en korte vrijheidsstraf is het natuurlijk mogelijk alle voor- en nadelen van de laatste te inventariseren en af te zetten tegen de verschillende alternatieve sankties. Daardoor zou echter, naar onze mening een beeld ontstaan dat werkelijk weinig inzicht biedt in de vraag die hier aan de orde is, omdat de grote lijnen geheel zouden verdwijnen achter de veelheid van gegevens die gepresenteerd zouden moeten worden.

Bovendien zijn de nadelen van de vrijheidsstraf - "The Pains of Imprisonment" (Sykes, 1973) - wel bekend en elders (Baumann, 1968) uitvoerig opgesomd.

Zinvoller lijkt het daarom de vergelijking tussen "alternatieven" en vrijheidsstraf toe te spitsen op een aantal globale categorieën waarin de nadelen van de vrijheidsbenemende sanktie kunnen worden gerangschikt.

De nadelen van de korte vrijheidsstraf zijn ons inziens in een viertal hoofdcategorieën samen te vatten te weten: de vrijheidsbeneming op zich, de institutionaliseringseffekten, de stigmatiseringseffekten en de kosten. Onder institutionaliseringseffekten wordt doorgaans verstaan veranderingen in het gedrag van de gedetineerden of andere uitgeslotenen die het gevolg zijn van het verblijf in een inrichting. Met stigmatisering duidt men de officiële en officieuze afkeuring aan die de delinquent als gevolg van zijn optreden in woord en daad ondervindt.¹⁾

Het zal duidelijk zijn dat, wat de vrijheidsbeneming als zodanig betreft, de meeste alternatieve sankties verre te verkiezen zijn boven de korte vrijheidsstraf. De ononderbroken tenuitvoerlegging daarvan heeft een aantal konsekwenties die, zelfs bij de meest daarop gelijkende alternatieve sanktie, grotendeels kunnen worden ondervangen. Zo is de gedetineerde voor het onderhouden van kontakten met zijn echtgenote of gezin, niet op het bezoeken van de inrichting aangewezen zodat allerlei problemen die als gevolg van de geringe kontaktmogelijkheden kunnen ontstaan (Jongman en Steenhuis, 1975) worden voorkomen. Bij de minder ingrijpende "alternatieven" zal de veroordeelde veelal zelfs zijn beroep kunnen blijven uitoefenen, hetgeen ook veel

1) Voor een nadere uitwerking van deze begrippen zie men bijlage II.

ellende kan besparen.

Ook wat de institutionaliseringseffekten betreft, verdienen de meeste alternatieve sankties verre de voorkeur boven de korte vrijheidsstraf. Ook hier leent zelfs het meest ingrijpende alternatief zich door de geregelde onderbreking van de detentie veel minder voor het optreden van institutionaliseringseffekten dan de vrijheidsstraf die ononderbroken tenuitvoer wordt gelegd. A priori geldt dit natuurlijk voor die alternatieven die kwa inhoud verder van de vrijheidsstraf afstaan. Hierbij dient natuurlijk wel rekening te worden gehouden met het feit dat een langdurige periode van semi-detentie (bijvoorbeeld 6 maanden) meer institutionaliseringseffekten kan hebben dan een korte periode (bijvoorbeeld 14 dagen) van ononderbroken detentie.

Wat de stigmatiseringseffekten betreft ligt de situatie minder duidelijk. Men heeft zich bijvoorbeeld wel eens afgevraagd wat nu eigenlijk meer stigmatiseert, de veroordeling op zich of een eventuele gevangenisstraf die daarvan het gevolg is. Uit onderzoek is evenwel gebleken dat het juist de detentie is die stigmatiseert, vooral omdat het daardoor voor de veroordeelde moeilijk wordt zijn delikt verborgen te houden voor de omgeving.

Hoe dit zij, duidelijk is toch wel dat de alternatieve sankties in principe meer mogelijkheden bieden om stigmatisering te voorkomen door de ononderbroken vrijheidsstraf.¹⁾ In hoeverre die mogelijkheden worden benut hangt in sterke mate af van de wijze waarop eventuele sankties bij het publiek zullen worden geïntroduceerd en van het begeleidend commentaar dat officier en rechter in requisitoir en vonnis zullen leveren.

Tenslotte de kosten van tenuitvoerlegging van alternatieve sankties en korte vrijheidsstraf.

De laatste zorgt op tweeërlei wijze voor het ontstaan van directe financiële kosten. De tenuitvoerlegging kost de overheid veel geld, terwijl diezelfde overheid moet zorgen voor het opvangen van de financiële achteruitgang van het gezin tengevolge van deze sanktie.²⁾

Daarnaast blijkt dit gezin (o.a. Jongman en Steenhuis, 1975) meer dan andere gezinnen een beroep te doen op medische en maatschappelijke voorzieningen. Na afloop van de detentie blijkt, zoals hierboven is aangegeven het voor de ex-gedetineerde moeilijker te zijn werk te krijgen waardoor financiële bijstand door de overheid nodig blijft.

- 1) Dit geldt natuurlijk slechts als niet tevoren voorlopige hechtenis is toegepast.
- 2) Arnold (1971) geeft bijvoorbeeld voor Engeland de volgende cijfers: de kosten om iemand een week gevangen te houden bedragen £ 22. Aan bijstand aan het gezin komt daar nog eens £ 50 bij.

De meeste alternatieven zijn goedkoper ten uitvoer te leggen dan de vrijheidsstraf. Zeker is dat het geval als geen straf wordt opgelegd of als een voorwaardelijke straf zonder toezicht wordt opgelegd.

Ook de tenuitvoerlegging van definitief niet-vrijheidsbenemende sankties, als geldboete en schadevergoeding, is minder kostbaar. Sankties met reklasseringstoezicht al of niet gekoppeld aan een behandeling zijn duurder dan de hiervoor genoemde alternatieven, maar de kosten ervan blijven in het algemeen ruim beneden die van de korte vrijheidsstraf. Alleen zeer intensieve begeleidingsprogramma's, als het California Treatment Project (Palmer, 1974), blijken maar weinig goedkoper te zijn dan opsluiting in een inrichting. Ook de vrijheidsbenemende alternatieven zorgen voor aanzienlijke kosten.

Detention centra (Estlea, 1973) blijken een kwart, Day Training Centres (Hart, 1975) de helft en werkverlof (Jeffery en Woolpert, 1974) bijna evenveel te kosten als de gevangenisstraf.

In het algemeen kan gesteld worden dat de tenuitvoerlegging van alternatieve sankties niet meer en meestal minder - vaak aanzienlijk minder - kost dan de tenuitvoerlegging van de vrijheidsstraf. Wel moet bedacht worden dat de eigenlijke vergelijking zou moeten plaatsvinden via een vergelijking van de marginale kosten (Raad van Europa, 1976), hetgeen in de literatuur niet gebeurt.

Ook de kosten voor het bijstaan van de veroordeelde en zijn gezin zijn bij de alternatieve sankties geringer. De kansen op het verlies van een baan zijn, zoals we al gezien hebben namelijk kleiner en bij het verlies van een baan zijn de kansen op een nieuwe groter.

Samenvattend kan derhalve van een duidelijk positieve balans voor de alternatieve sankties worden gesproken: ze zijn minder vrijheidsbeperkend, leiden in mindere mate tot institutionaliseringseffekten, stigmatiseren minder en zijn doorgaans nog goedkoper ook.

Naast deze voordelen zijn er echter ook bezwaren. Een aantal daarvan zullen we in het kort aanstippen.

In de eerste plaats bestaat het gevaar dat bij sommige overigens goed bedoelde alternatieven de rechten van de verdachten zoals deze thans beschermd worden, worden aangetast. Dat zal vooral het geval kunnen zijn bij die sankties waar onder bepaalde voorwaarden, verder strafrechtelijk ingrijpen wordt gestopt en waar deze voorwaardelijke stopzetting verbonden is met vergaand ingrijpen in het leven van de verdachte.

De "pretrial diversion" die Flaschner (1974) beschrijft, is een voorbeeld van een dergelijk vergaand ingrijpen, in casu zelfs zonder dat de schuld van de verdachte is vastgesteld.¹⁾ In de tweede plaats kunnen alweer goede bedoelingen ertoe leiden dat nog in ander opzicht de rechten van de verdachte in het gedrang komen. Wanneer bijvoorbeeld de verdediging en reklassering - in de volle overtuiging dat een alternatieve sanktie voor de cliënt het beste is - zijn eigenlijke taak veronachtzaamt, kan daardoor het karakter van het strafproces worden aangetast (Balch, 1974).

Evenzo kan het toekennen van al te ruime bevoegdheden - bijvoorbeeld bij voorwaardelijke sankties aan de reklassering -, waardoor in het privé-leven van de verdachte wordt ingegrepen, problemen opleveren. Zo werd bijvoorbeeld in het Younger Report (Home Office 1974) met betrekking tot supervision and control order voorgesteld om aan de toezichthouder een grote diskretionaire bevoegdheid te geven. Dat ging zelfs zover dat deze supervisor het gedrag van de cliënt zonder direkt rechterlijk toezicht of zonder beroepsmogelijkheden voor de betrokkene zou kunnen sanktioneren.

Tenslotte dreigt het gevaar dat via de uitvoering van alternatieve sankties de geestelijke gezondheidszorg penetreert in het strafrechtelijk systeem. Fersch (1974) wijst hier op. Allerlei vormen van problematisch gedrag waarop tot nu toe niet of slechts met terughoudendheid, met strafrechtelijke middelen werd gereageerd, zouden - na de uitvoering van bepaalde alternatieve sankties - wel in het strafrechtelijk vizier kunnen komen. Zo zouden druggebruikers of hinderlijk maar niet gevaarlijk geestelijk gestoorden met zachte dwang gedwongen kunnen worden tot behandeling als gevolg van slechts een relatief licht vergrijp als diefstal.

Het is kortom niet al goud wat er blinkt aan de horizon van de alternatieve sankties en men kan zich afvragen hoe het nu met de balans tussen voor- en nadelen is gesteld. Moeten ze nu worden uitgevoerd of moet het niet, dat is de vraag waar het nu om gaat.

Om die zinvol te kunnen beantwoorden moeten we de drie paragrafen van dit hoofdstuk en de vorige hoofdstukken met elkaar combineren. Een slotbeschouwing is daarvoor een goede gelegenheid.

1) Datzelfde gevaar kenmerkt in principe de "alternatieven" die bijvoorbeeld aan het O.M. of aan de politie ter beschikking zouden worden gesteld. Omdat we daaraan in dit rapport verder geen aandacht besteden, zullen we ze ook hier buiten beschouwing laten.

5. Slotbeschouwing en konklusies

Het is een goede gewoonte om, alvorens uit de resultaten van een onderzoek konklusies te trekken, de resultaten nog eens op een rijtje te zetten en kort samen te vatten. We zullen ons aan die gewoonte houden en hieronder nagaan wat nu eigenlijk de belangrijkste uitkomsten van deze literatuurstudie zijn.

De belangrijkste uitkomst is dan natuurlijk dat uit het tot nu toe verrichte onderzoek geen aanwijzingen naar voren komen waaruit blijkt dat uit overwegingen van effektiviteit de invoering van alternatieve sankties problemen zou opleveren. Bij geen van de door ons bestudeerde strafdoelen (primaire preventie, sekundaire preventie en konfliktoplossing) bleek van een "meer-opbrengst" van de vrijheidsstraf. Integendeel, in een aantal opzichten, leken de "alternatieven" zelfs beter in staat het gestelde doel te bereiken. Zo zijn bijvoorbeeld de konfliktoplossende mogelijkheden van deze sankties aanzienlijk groter dan die van de (korte) vrijheidsstraf.

Ook in andere opzichten bleken de alternatieve sankties "beter" dan de ononderbroken detentie. Ze hebben minder nadrukkelijk het karakter van vrijheidsbeneming met alle daaraan verbonden konsekventies, de institutionaliseringseffekten ervan zijn geringer en ook hun stigmatiserende werking is vermoedelijk minder groot. Bovendien zijn de meeste ervan, zoals we gezien hebben, goedkoper in de tenuitvoerlegging.

Uit dit alles zou gemakkelijk de konklusie kunnen worden getrokken, dat ruim baan moet worden gemaakt voor de invoering van één of meer alternatieve sankties. Bij nader inzien echter lijkt deze konklusie in hoge mate voorbarig. Een aantal kanttekeningen voornamelijk bedoeld om het probleem van de alternatieve sankties tot zijn ware proporties terug te brengen lijkt dan ook op zijn plaats.

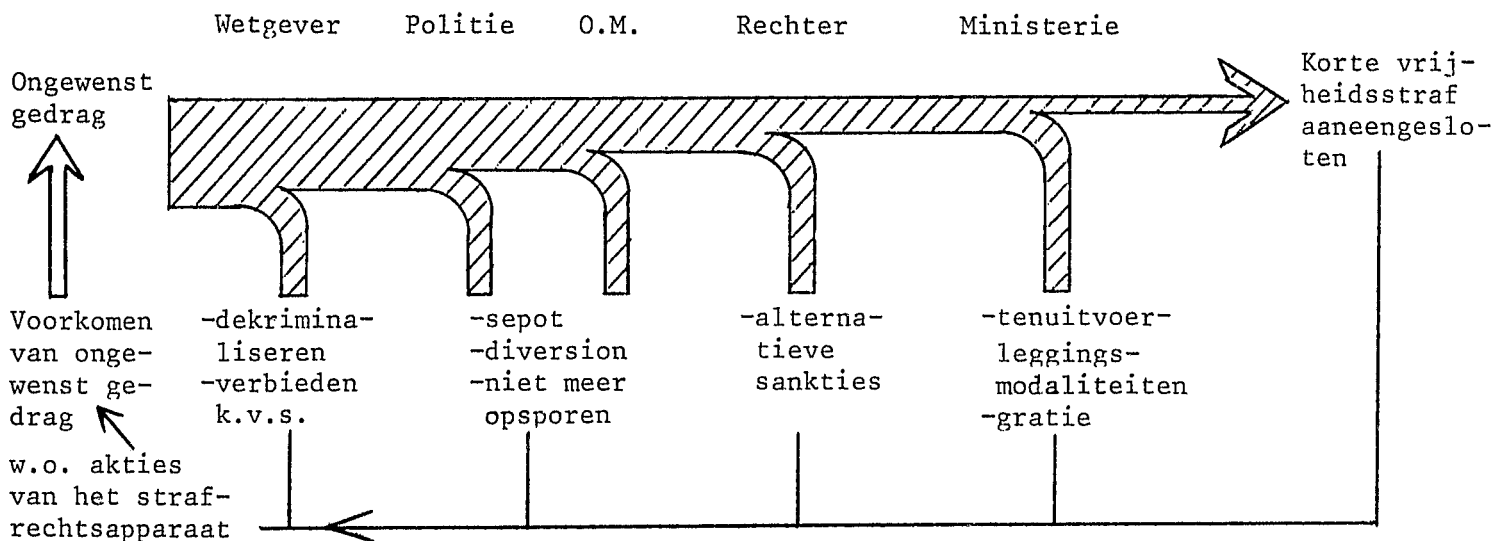
Wat de onderzoekresultaten aangaat - en we hebben het dan vooral over dat deel waarin de relatieve effektiviteit van "alternatieven" en korte vrijheidsstraf is bestudeerd - moet allereerst worden opgemerkt dat niet alle doeleinden die in de strafrechtspleging feitelijk een rol spelen, zijn behandeld. De vergelding bijvoorbeeld die in verschillende vormen een belangrijke rol speelt bij de straftoemeting is buiten beschouwing gebleven. Wanneer men van mening is dat vergelding een onontbeerlijk element van de straf vormt en de gevangenisstraf het meest aangewezen middel om daaraan uitdrukking te geven wordt daardoor de ruimte die beschikbaar is voor het terugdringen van de korte vrijheidsstraf fors ingeperkt.

Een tweede kanttekening die ten aanzien van de resultaten van het onderzoek gemaakt moet worden betreft de "kunstmatige" beperking van het onderzoeksterrein zoals die in de inleiding is geschetst. Allerlei "alternatieven" in de prejudiciële sfeer zijn daardoor buiten beeld gebleven en met name ook het alternatief van het niets doen is tot nu toe geheel aan de aandacht ontsnapt. Dekriminalisering en depenalisering van delikten kan - zij het ons inziens in beperkte mate - ook bijdragen tot het terugdringen van de korte vrijheidsstraf. Vooral bij gedragingen waarover de toelaatbaarheid van het verboden gedrag verschil van mening bestaat en waarbij geen schade wordt toegebracht aan anderen, waar met andere woorden gemakkelijk een negatief saldo kan ontstaan tussen de kosten en de baten van het strafrechtelijk optreden (Packer, 1969) verdient dit alternatief overweging.

In het verlengde van dekriminalisering of depenalisering ligt de "overdracht" van bepaalde vormen van ongewenst gedrag naar andere sanktiestelsels dan het strafrecht, bijvoorbeeld administratiefrecht of het tuchtrecht. We willen niet beweren dat de mogelijkheden daarvoor nu direkt voor het opscheppen liggen, maar het is toch een aspekt van de zaak dat overweging verdient. Datzelfde geldt voor de mogelijkheid de strafrechtelijke bemoeienis in een vroeg stadium te stoppen en de dader van het delikt te verwijzen naar organisaties buiten het strafrechtssysteem. Dit is het terrein van de "diversion".

Voor zover de reactie op het ongewenste gedrag toch bij het strafrechtsapparaat blijft, kan er besloten worden zo weinig mogelijk te doen. Dat dit in sekundair preventief opzicht net zo effectief blijkt te zijn als sterker ingrijpen, komt uit onderzoek naar voren. Wilkins (1973) stelt in dit verband, dat vele honderden onderzoeken naar recidive laten zien dat zo weinig mogelijk doen het beste is wat met delinkwenten gedaan kan worden. Een van de belangrijke overwegingen om weinig te doen, noemen Empey en Erickson (1972). Zij nemen aan dat delinkwentie veelal bij het volwassen worden spontaan vermindert. Dit blijkt ook wel uit het onderzoek naar verborgen kriminaliteit (Jongman, 1972) en wanneer men de leeftijdsverdeling van veroordeelden bekijkt. Strafrechtelijke maatregelen moeten deze ontwikkeling zoveel mogelijk vergemakkelijken in plaats van tegen te gaan. Aangezien strafrechtelijk optreden en met name de vrijheidsstraf tal van nadelige neveneffecten heeft, moet in gevallen waarin dat mogelijk is de reactie zoveel mogelijk binnen de perken blijven.

Het lijkt zinvol het voorgaande nog eens in een schema samen te vatten. In onderstaande figuur is dat geprobeerd. Daar worden de verschillende mogelijkheden om de korte vrijheidsstraf in zijn huidige vorm terug te dringen in beeld gebracht.

Figuur: van ongewenst gedrag tot vrijheidsstraf

Uit het figuur blijkt duidelijk dat de invoering van alternatieve sankties slechts één van de vele mogelijkheden is om tot vermindering van het aantal korte vrijheidsstraffen te komen. Aktiviteiten van onder andere de wetgever en andere strafrechtelijke instanties - politie en O.M. - bieden, zoals we gezien hebben evenzeer kansen om de korte vrijheidsstraf terug te brengen. In dit rapport hebben we ons beperkt tot de sankties die de rechter in plaats van de korte vrijheidsstraf zou kunnen opleggen. Bovendien gaat het daarbij, zoals we in paragraaf 4.2 gezien hebben, voornamelijk om de vraag welke rol de alternatieve sankties kunnen spelen in circa 4000 gevallen waarin een korte vrijheidsstraf van 1 - 6 maanden wordt opgelegd. Daarvan moeten dan, zoals gebleken is, nog die gevallen worden afgetrokken waarin preventieve hechtenis is opgelegd. Naar schatting is dat in minstens 50% het geval en wellicht nog frekwenter. ¹⁾ Hierbij moet tenslotte bedacht worden, dat zoals uit de tabellen in bijlage III blijkt, het overgrote deel der opgelegde vrijheidsstraffen betrekking heeft op vermogensdelinquenten.

1) In 1973 was in 71% van de gevallen waarin een korte vrijheidsstraf van een vergelijkbare duur werd opgelegd tevens preventieve hechtenis toegepast.

Stellen we nu, na deze relativeringen (kanttekeningen) opnieuw de vraag aan de orde of de invoering van alternatieve sankties overweging verdient en zo ja welke dan de voorkeur verdienen, dan blijkt eigenlijk dat deze vraag niet in deze vorm gesteld mag worden. De vraag waar wij voor staan luidt in feite: is het gezien de voordelen die de alternatieve sankties hebben boven de korte vrijheidsstraf en gelet op het beperkte toepassingsgebied van die alternatieven, de moeite waard een poging te doen om tot invoering van deze sankties te geraken? Zo ja, welke van de besproken sankties zou dan het meest in aanmerking komen.

Een dergelijke, meer genuanceerde vraag verdient ook een genuanceerd antwoord. Het is daarom goed er nog eens op te wijzen dat door onze definitie van alternatieve sankties een door de latere beperking dat het met name gaat om vervangingsmiddelen voor de korte vrijheidsstraf van 1 - 6 maanden, in feite slechts een zeer beperkt aantal alternatieven overblijft t.w. semi-detentie of weekendstraf, daytrainingcentre, community service order en voorwaardelijke sankties met (intensief) reklasseringstoezicht.

Ten aanzien van de periodieke detentie en weekendstraf valt op te merken dat ze voor een deel dezelfde nadelen hebben als de ononderbroken tenuitvoerlegging van de vrijheidsstraf, weliswaar krijgen institutionaliserings- en stigmatiseringseffekten minder kans maar de voortdurende onderbreking van het leven in vrijheid kan toch ernstige bezwaren met zich brengen. Bovendien zijn de kosten van tenuitvoerlegging van deze sankties niet gering. Met name in organisatorisch opzicht vergen zij het nodige. Kortom het verschil met de korte vrijheidsstraf is klein.

Sankties als detention centre, daytraining centre of Community Service Order (inklusief verplichte arbeid in strafdienst) zijn evenmin goedkoop ten uitvoer te leggen. Hier moet zelfs waarschijnlijk een geheel nieuw stuk organisatie worden opgebouwd, hetgeen gezien het aantal potentiële kandidaten de moeite onzes inziens niet zo erg loont. Ook deze sankties hebben voor een deel nog de nadelen van de ononderbroken vrijheidsstraf. De voorwaardelijke straffen met (intensieve) reklasseringsbemoeienis hebben ook nogal wat nadelen. Ze maken een grote inbreuk op de privacy - de vrijheid - van de betrokkenen en zijn bepaald niet goedkoop ten uitvoer te leggen. Wanneer het toezicht minder intensief is, verliest het eerste bezwaar vanzelfsprekend aan kracht.

De verplichte melding zoals Antilla (1975) die voorstelt, lijkt aantrekkelijke kanten te hebben. De sanktie heeft weinig pretenties en is goedkoop.

Daar staat tegenover dat zeker wanneer deze straf voor een langere periode wordt opgelegd, het vrijheidsbeperkend karakter ervan aanzienlijk kan zijn. Uit het voorgaande is waarschijnlijk wel duidelijk geworden dat we ten aanzien van de invoering van alternatieve sankties niet al te optimistisch gestemd zijn. Toch moet naar veranderingen in het strafrechtelijk sanktioneren van ongewenst gedrag gestreefd worden, daar anders de korte vrijheidsstraf in zijn huidige gedaante en omvang zal blijven bestaan.

Een van de mogelijke veranderingen is ongetwijfeld het meer toepassen van de geldboete. Uit ervaringen in West-Duitsland blijkt dat dit soelaas kan bieden. In dit land bedroeg namelijk voor de hervorming van het Wetboek van Strafrecht in 1969 het aandeel van de geldboete in het totaal aantal veroordelingen ruim 60% (dit komt overeen met de in Nederland bestaande situatie). Na de hervorming was dit aandeel tot ruim 80% toegenomen (Horstkotte, 1974). Ook schadevergoeding kan wanneer het gaat om vermogensdelikten van niet al te grote omvang ¹⁾ uitkomst bieden. Dit is zeker zo indien voor de tenuitvoerlegging van deze sanktie een bruikbare regeling wordt getroffen. Nog een andere mogelijkheid is de dader zelf te laten zorgen voor het herstel van de aangebrachte schade. De mogelijkheid is met name aantrekkelijk bij vernielingen en bij die vermogensdelikten, die in feite vernielingen zijn, zoals bijvoorbeeld veel van de inbraken in scholen. Dit vereist wel enige organisatie en een goede regeling.

Het meer dan tot nu toe benutten van deze sanktiemogelijkheden, zal niet voldoende zijn voor het vervangen van de korte vrijheidsstraf. Tevens lijkt, zoals uit ons rapport naar voren komt, het zonder meer dupliceren van in het buitenland reeds gebruikte sankties weinig zinvol te zijn. Daarom zou gedacht kunnen worden aan de invoering van regelingen, waarbij de rechter in zijn straftoemettingsbeleid de vrijheid gegeven wordt tot het eksperimenteren met alternatieve sankties ongeacht de vorm ervan. Voor die vrijheid zal onzes inziens de wetgever de nodige ruimte moeten scheppen. Het is dan aan de rechter - en aan het O.M. in haar strafvorderingsbeleid - om deze ruimte zinvol te benutten. Daarbij kan binnen de grenzen die natuurlijk ook hier gesteld moeten worden individualiserend te werk worden gegaan. Acht de rechter het bijvoorbeeld van belang dat een veroordeelde in een gezin wordt opgenomen dan moet daarvoor - natuurlijk naast een gezin - de mogelijkheid in principe aanwezig zijn. Acht hij een soort werkvoorwaarde zinvol dan zou ook daarvoor in principe de gelegenheid worden

1) Uit een door het NIPO in opdracht van het W.O.D.C. gehouden slachtofferonderzoek blijkt dat in 1975 bij de helft van de inbraken de geleden schade kleiner was dan f. 400,--.

geschapen. Zoals gezegd niet eens zozeer omdat van deze sankties nu zoveel meer verwacht moet worden dan van de klassieke straffen. Wel omdat ze een aantal bezwaren van die straffen missen en vooral omdat door de invoering van alternatieven de rechter een nieuw perspectief krijgt aangereikt om de platgetreden paden van de korte vrijheidsstraf nu eindelijk eens te verlaten.

Uitvoering van het literatuuronderzoek

Voor de literatuurverzameling is van de volgende bronnen gebruik gemaakt.

1. het dokumentatie-systeem van het W.O.D.C.

In dit systeem zijn 44 rubrieken doorzocht op het terrein van de kriminele politiek, empirisch onderzoek, effecten van straffen, wijzigingen van wetten, rechterlijke macht, Openbaar Ministerie, politie, gevangeniswezen en reklassering.

2. de bibliotheek van het W.O.D.C.

3. het literatuurrapport van C.P.Chr.Oomen en Y. in 't Veld-de Blok

4. de volgende tijdschriften:

a. de jaargangen 1970 t/m 1975

1. American sociological review;
2. Blutalkohol;
3. Bulletin bestuur strafinrichtingen;
4. Canadian journal of corrections;
5. Crime and delinquency;
6. Federal probation;
7. Howard journal;
8. International journal of criminology and Penology (vanaf 1973);
9. International journal of offender therapy and comparative criminology (vanaf 1974);
10. Journal of criminal justice (vanaf 1973);
11. Journal of research in crime and delinquency (vanaf 1971);
12. Law and society review;
13. Misdaad, straf en hervorming (1972, nr. 2; 1973, nrs. 1 en 3; 1974, nrs. 1, 2 en 3; 1975, nr. 1);
14. Prison service journal (vanaf 1971);
15. Probation;
16. Revue pénitentiaire et de droit pénal;
17. Siswo, berichten van onderzoek (vanaf november 1972);
18. Social casework;
19. Social problems.

b. de jaargang 1975

1. Algemeen politieblad;
2. Ars aequi;
3. Balans;
4. British journal of criminology;
5. Criminal law review;

6. Delikt en delinkwent;
7. Journal of criminal law and criminology;
8. Journal of legal studies;
9. Monatsschrift für Kriminologie und Strafrechtsreform
(nrs. 1, 2 en 3);
10. Nederlands juristenblad;
11. Nederlands tijdschrift voor kriminologie;
12. Proces;
13. Revue de droit pénal et de criminologie;
14. Revue de science criminelle et de droit pénal comparè;
15. Verkeersrecht.

Oorzaken van de mindere effectiviteit van de vrijheidsstraf

Over de wijze waarop het gebrek aan doelmatigheid van de vrijheidsstraf ontstaat, is nogal veel literatuur, die hieronder in twee gedeelten zal worden weergegeven.

In de eerste plaats zal worden ingegaan op de gevolgen van een verblijf in een inrichting. Op de tweede plaats zullen de gevolgen van de stigmatisering, die aan strafrechtelijk optreden verbonden zijn, aan de orde komen. De beschreven gevolgen worden daarna schematisch weergegeven en wordt gezien of dergelijke negatieve effecten bij de alternatieven ontbreken.

3.3.1 Institutionaliseringseffecten

Dit zijn onwelzijnseffecten, zoals deze zich manifesteren in het gedrag van opgesloten, die het gevolg zijn van het verblijf in een inrichting (De Jonge, 1976). De Jonge noemt als een van de belangrijkste gevolgen van het verblijf in een inrichting het verlies aan autonomie. De veroordeelde wordt uit zijn maatschappelijke rollen gehaald en wordt gemodelleerd naar de wensen van de inrichting. Hij komt in een afhankelijkheidssituatie terecht. Dit verlies aan autonomie leidt op de korte termijn tot psychische moeilijkheden en tot agressie tegen zichzelf of anderen. Ook op de lange duur zijn van een verblijf in een inrichting negatieve effecten te verwachten. Bij terugkeer in de maatschappij wordt namelijk van de mens verwacht dat hij op eigen benen staat, vaak is een deel van de behandeling daarop gericht, terwijl de situatie in de inrichting afhankelijke mensen kweekt. Op deze wijze wordt het zelfstandig handhaven in een vrije maatschappij bemoeilijkt, wat mogelijk tot recidive leidt. Naast deze vermindering van zelfstandigheid heeft de detentie tot gevolg dat de banden van de gedetineerde met zijn omgeving - het gezin, de familie, de vriendenkring, collega's - soms onherstelbaar - worden verbroken. Waller (1974) wijst er op dat juist het ontbreken van dergelijke banden in verband staat met recidive. Mensen die in de gemeenschap geïntegreerd zijn, hebben iets "in stake", waardoor zij van delinkwent gedrag weerhouden kunnen worden. Een derde belangrijk effect van detentie is prisonisatie.¹⁾ Hieronder wordt verstaan het in meer of mindere mate overnemen van de zeden, gewoonten, normen en de algemene cultuur van de gevangenis (Zingraff, 1975). Dit totaal wordt ook wel het "inmate social system" genoemd. Dit kulturele

1) zie o.a. de onderzoeken van: Jaman e.a., 1972; Thomas en Poole, 1975; Tittle, 1972; Zingraff, 1975.

systeem van de gevangenen ontwikkelt zich als antwoord op de spanningen, die inherent zijn aan het leven in de gevangenis. De gehele gevangenisomgeving, veiligheidsmaatregelen, het degradatieceremonieel enz. bedreigen het zelfbeeld en de zelfwaardering van de gevangenen. Deze bedreigingen en de spanningen, die daaruit ontstaan, worden zoveel mogelijk geneutraliseerd door dit sociale systeem. De belangrijkste kenmerken van deze gevangenenkultuur zijn de identifikatie met het kriminele deel van de samenleving en een oppositionele houding ten opzichte van het gezag en het wettelijke systeem. Het overnemen van dergelijke attitudes en het versterken van de zelf-identifikatie als delinkwent kunnen op zijn minst als schadelijk gezien worden voor de beoogde resocialisatie. Uit onderzoek komt naar voren dat detentie leidt tot het overnemen van dergelijke attitudes en zelfbeeld en er zijn tevens aanwijzingen dat dit kan leiden tot recidive. Het is te verwachten dat de prisonisatie bij de korte vrijheidsstraf minder diepgaand zal zijn en dat de gevolgen ervan minder ingrijpend zijn.

3.3.2 Stigmatiseringseffekten

Het feit, dat mensen met het justitiële apparaat in aanraking komen heeft tot gevolg dat zij voor een langere duur als delinkwent bestempeld worden. Volgens de labeling-theorie leidt dit er toe dat het delinkwent gedrag versterkt wordt. Een van de centrale veronderstellingen in de labeling-theorie is namelijk dat door het officieel reageren van strafrechtelijke instanties de overtreder officieel als delinkwent bestempeld wordt, waardoor deze zichzelf ook als zodanig gaat zien en zich vervolgens in overeenstemming met dit delinkwente zelfbeeld gaat gedragen.

Verschillende onderzoeken ¹⁾ ondersteunen deze labeling-hypothese. Zo blijkt detentie tot een vermindering van zelfwaardering te leiden, die na verloop van tijd weer toeneemt. Dit duidt er op dat de betrokkene zich in de richting van delinkwentie oriënteert en dat hij zijn delinkwente zelfbeeld gaat akseptereren. Dit labeling effect is niet beperkt tot opsluiting. Ageton en Elliot (1974) vonden bijvoorbeeld dat contact met de politie de delinkwente oriëntatie schept of versterkt. Dit effect bleek echter niet voor iedereen gelijk te zijn.

Het is de vraag in hoeverre deze veranderde zelfwaardering blijft bestaan en of ze doorwerkt in het aktuele gedrag? Fisher en Erickson (1973) vonden

1) Ageton en Elliot, 1974; Culbertson, 1975; Foster e.a., 1971; Newton en Sheldon, 1975.

namelijk in hun herwaardering van de onderzoekgegevens uit het Provo-experiment dat officiële interventie op zich het delinkwente gedrag deed afnemen. Dit resultaat ondersteunt de labeling-theorie niet. Mahoney (1974) laat in haar samenvatting van het onderzoek naar de geldigheid van labeling-theorie zien dat ondanks de ondersteuning van hypothesen uit deze theorie er nog vele vragen open blijven.

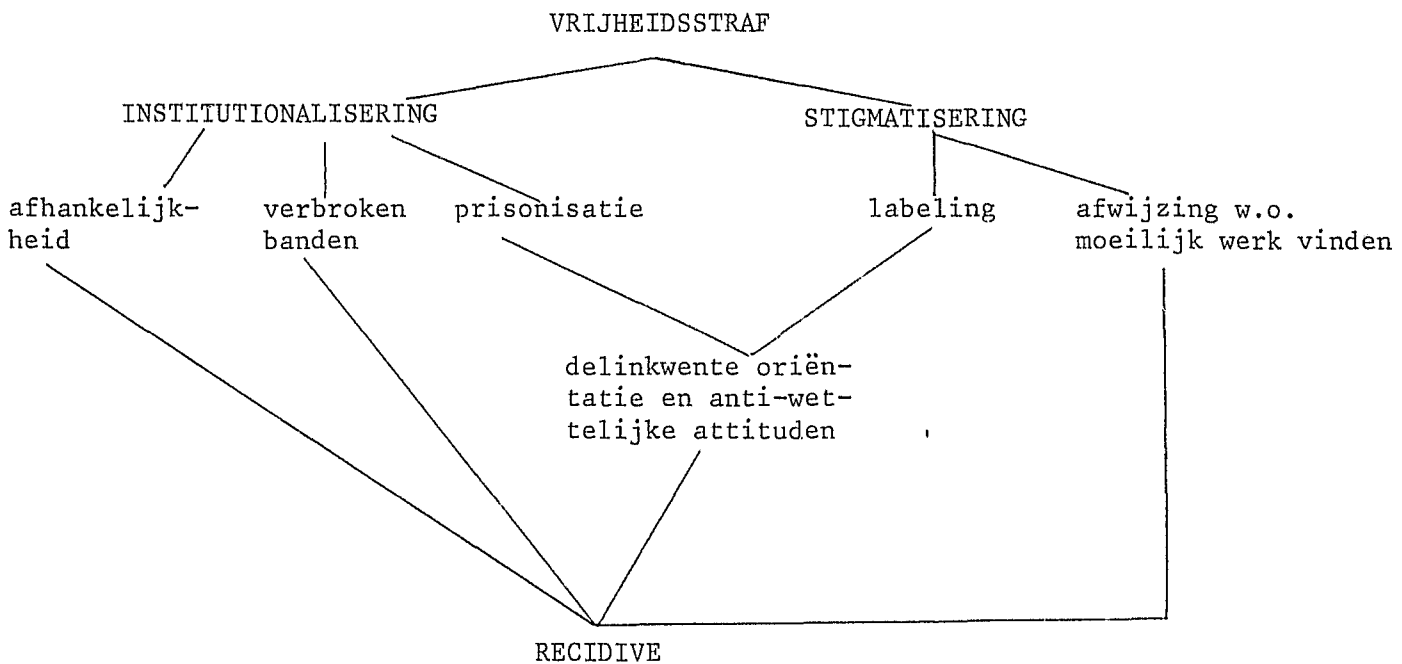
Een ander gevolg van het contact met het justitiële apparaat is dat de kans op maatschappelijke afwijzing vergroot wordt. Dit wordt in allerlei onderzoek ¹⁾ gevonden. Dit effect is het sterkst bij het zoeken naar een baan. In slechts één onderzoek werd ondanks de aanwezigheid van diskriminatoire elementen bij de werkgevers geen verschil in sukses met betrekking tot het verkrijgen van een baan gevonden. Dit onderzoek betrof slechts ongeschoolde arbeid en werd uitgevoerd tijdens een situatie van krapte op de arbeidsmarkt.

Zoals blijkt uit het onderzoek van Schwartz en Skolnick (1970) draagt elk justitiël contact tot afwijzing bij. Zelfs degenen, die vrijgesproken waren na een strafvervolgning konden moeilijker aan een baan komen dan mensen die niet wegens een delikt vervolgd waren. Elke sanktiestigmatiseert. Boshier en Johnson (1974) leiden uit hun onderzoek en uit de vergelijking ervan met ander onderzoek af dat deze stigmatisering sterker is bij gevangenisstraf. Dit resultaat wordt ondersteund door het onderzoek van Jongman en Steenhuis (1975). Zij vonden dat preventieve hechtenis niet alleen leidde tot een grotere kans op ontslag, maar ook dat deze maatregel het opnieuw aan de slag komen bemoeilijkte.

3.3.3 Schema negatieve effecten van de korte vrijheidsstraf

De wijze, waarop een aantal factoren, voortkomend uit de oplegging van een vrijheidsstraf, de kans op recidive - en dus de kans op een geringere effectiviteit van de vrijheidsstraf - vergroten, wordt hieronder in beeld gebracht.

1) Boshier en Johnson, 1974; Buikhuisen en Dijksterhuis, 1969; Fris, 1967; Jongman en Steenhuis, 1975; Kuyt en Fris, 1969; Martin Webster, 1971; Pyrrö, 1972; Schwartz en Skolnick, 1970.

3.3.4 Waardering van de alternatieven ten aanzien van de negatieve effecten

De alternatieve sankties kennen de institutionaliseringseffekten niet in een mindere mate. Bij die alternatieven, die geen vrijheidsbeneming inhouden, ontbreken dergelijke effecten geheel. Bij de sankties, waarbij wel vrijheidsbeneming in het spel is, zullen dergelijke effecten in mindere mate optreden, omdat de vrijheidsbeneming dagelijks onderbroken wordt. Het sterkst zullen deze effecten zijn bij semi-detentie en weekeindstraf, zeker indien deze in een normale gevangenis ten uitvoer worden gelegd.

Uit het gedeelte over de stigmatiseringseffekten komt naar voren dat aan elk optreden van het strafrechtsapparaat dergelijke effecten verbonden zijn. Van slechts één alternatieve sanktie - probation - is onderzocht (Davies, 1969) welke invloed deze heeft op de werksituatie. 18% van de probation gestelden bleek werkloos geworden te zijn door de veroordeling, maar daarbij moet rekening gehouden worden met het feit dat velen al werkloos waren ten tijde van de veroordeling. Een positief gegeven uit dit onderzoek was dat binnen 2 maanden na de veroordeling de meesten weer aan het werk waren. Van de overige alternatieve sankties is het niet duidelijk in hoeverre zij onderling daarin verschillen, alhoewel er aanwijzingen zijn dat minder drastische ingrepen minder stigmatiseren dan de meer drastische.

Tabel 1

In 1975 opgelegde vrijheidsstraffen met een onvoorwaardelijk deel ≤ 6 maanden

BIJLAGE III

delikten	aantal opgelegde k.v.s.		% v.h. totaal k.v.s.	≤ 2 wk			> 2 wk - ≤ 1 mnd			> 1 - ≤ 3 mnd			> 3 - ≤ 6 mnd.		
agressieve misdr. w.v.	1580		11,8	706		(5,3) ^{x)}	344		(2,6)	334		(2,5)	196		(1,5)
eenv.mishandeling		391	(2,9)		214	(1,6)		107	(0,8)		53	(0,4)		17	(0,1)
vernieling		180	(1,3)		125	(0,9)		33	(0,2)		21	(0,2)		1	(0)
vermogensmisdr. w.v.	5158		38,6	1123		(8,4)	1151		(8,6)	1803		(13,5)	1081		(8,1)
eenv. diefstal		990	(7,4)		379	(2,8)		259	(1,9)		254	(1,9)		98	(0,7)
gekwal. diefstal		3151	(23,6)		522	(3,9)		646	(4,8)		1211	(9,1)		772	(5,8)
verkeersmisdr. w.v.	5210		39	4296		(32,1)	746		(5,6)	144		(1,1)	24		(0,2)
art. 26 WW		3779	(28,3)		3329	(24,9)		411	(3,1)		30	(0,2)		9	(0,1)
art. 36 WW		188	(1,4)		54	(0,4)		67	(0,5)		55	(0,4)		12	(0,1)
doorr. na ongeval		269	(2,0)		210	(1,6)		50	(0,4)		8	(0,1)		1	(0)
overige misdr. w.v.	1427		10,6	416		(3,1)	380		(2,8)	402		(3,0)	229		(1,6)
zedenmisdr.		227	(1,7)		24	(0,2)		35	(0,3)		94	(0,7)		74	(0,6)
opiumwet		569	(4,3)		97	(0,7)		130	(1,0)		207	(1,5)		135	(1,0)
vuurwapenwet		539	(4,1)		247	(1,8)		177	(1,3)		96	(0,7)		19	(0,1)
Totaal	13375		100	6541		(48,9)	2621		(19,6)	2683		(20,1)	1530		(11,4)

x) Tussen haakjes staan de percentages van het totaal aan korte vrijheidsstraffen.

Bron: CBS/WODC

Geraadpleegde literatuur

Adams, R. and H.J. Vetter. Probation caseload size and recidivism rate. British journal of criminology, 11e jrg., nr. 4, 1971, blz. 390-393.

Adams, S. Some findings from correctional caseload research. In: Probation and parole; selected studies; ed. by R.M. Carter and L.T. Wilkins, New York, Wiley, 1970. blz. 364-379.

Ageton, S.S., and T. Elliott. The effects of legal processing on delinquent orientations. Social problems, 22e jrg., nr. 1, 1974, blz. 87-101.

Alternatieve maatregel bij rechterlijke uitspraak (evaluatie-onderzoek naar resultaten van de tewerkstelling). Nijmegen, Katholieke universiteit, vakgroep sociale psychologie, 1972.

Ancel, M. Suspended sentence; a report presented by the Department of criminal science of the Institute of comparative Law, University of Paris. London, Heineman, 1971.

d'Anjou, L.J.M., G. de Jonge en J.J. van der Kaaden. Effectiviteit van sancties; een overzicht van het onderzoek naar generale en speciale preventie. Den Haag, W.O.D.C., 1975.

Anttila, J. Probation and parole: social control or social service? International journal of criminology and penology, 3e jrg., nr. 1, 1975, blz. 79-84.

Alternatieve strafrechtelijke sancties. Algemeen Politieblad, 123e jrg., nr. 25, 1974, blz. 624-627.

Arnold, A. Inside Pentonville. Tackling the problem of short-term imprisonment. Prison service journal, nr. 4, 1971, blz. 13-18.

Asscher, B.J. Tanden van het recht; oriënterende beschouwingen over de sanctie. Proces, 53e jrg., nr. 3, 1974, blz. 59-61.

Babst, D.V., and J.W. Mannering. Probation versus imprisonment for similar types of offenders; a comparison by subsequent violations. Journal of research in crime and delinquency, 2e jrg., nr. 2, 1965, blz. 60-72.

Balch, R.W. Deferred prosecution: the juvenilization of the criminal justice system. Federal probation, 38e jrg., nr. 2, 1974, blz. 46-50.

Bamford, T.D. California: reputation and reality. Probation, 17e jrg., nr. 1, 1971, blz. 4-8.

Bartelt, S. Die Verwarnung mit Strafvorbehalt, Rechtsnatur Prozessuellen Fragen. Hamburg, Rechtswiss. Diss., 1973.

Baumann, J. Beschränkung des Lebensstandards anstatt kurzfristigen Freiheitsstrafe.
Neuwied, Luchterhand, 1968

Baumann, J. Der Alternativ - Entwurf zum Strafgesetzbuch und der Strafvollzug.
In: Misslingt die Strafrechtsreform; hrsg. von Jürgen Baumann
Neuwied, Luchterhand, 1969, blz. 120-156.

Bemmelen, J.M. van, Herziening van het strafrechtelijke sanctiestelsel.
Nederlands Juristenblad, 50e jrg., nr. 9, 1975, blz. 265-274.

Bemmelen, J.M. van. Voorstellen voor nieuwe strafmethoden.
Nederlands Juristenblad, 45e jrg. n . 1, 1970, blz. 1-11.

Bergman, H.S. Community Service in Engeland; an alternative to custodial sentence.
Federal probation, 39e jrg., nr. 1, 1975, blz. 43-47.

Bishop, N. Aspects of european penal systems
In: Progress in penal reform; ed. by L. Blom-Cooper, Oxford,
Clarendon Press, 1974, blz. 83-101.

Blom-Cooper, L. Postponing sentence.
Criminal law review, januari 1973, blz. 12-16.

Bol, M.W. Alternatieve strafrechtelijke sancties
Justitiële Verkenningen, 20e jrg., nr. 3, 1976, blz. 96-110.

Bosch, A.G. Weekeindexecutie of weekeindstraf.
Nederlands Juristenblad, 45e jrg., nr. 38, 1970, blz. 1292-1293.

Boshier, R., en D. Johnson. Does conviction affect employment opportunities.
British journal of criminology, 14e jrg., nr. 3, 1974, blz. 264-269.

Bottoms, A.E. Day training centres.
Criminal Law review, januari 1973, blz. 21-23.

Brantingham, P.J. The magic of community supervision: English proposals for dealing with the young adult offender.
International Journal of offender therapy and comparative criminology, 18e jrg., nr. 3, 1974, blz. 241-247.

Briggs, D. In place of prison
London, Temple Smith (for) "New Society" 1975.

Buikhuisen, W. en F.P.H. Dijksterhuis. Sollicitatiekansen van delinquenten.
Nederlands tijdschrift voor criminologie, 11e jrg., nr. 1, 1969, blz. 50 - 59.

Campbell, D.T., and H.L. Ross. The Connecticut crackdown on speeding; time series data in quasi-experimental analysis. In: Law and the behavioral sciences, ed. by L. Friedman, and S. Macaulay. Indianapolis. Bobs-Merril, 1969, blz. 374-393.

Case, The, for radical alternatives to prison.
London, Christian action publications, 1971.

Cederberg, N.A. La probation en Danemark, en Finlande en
Norvege, et en Suède.
Revue de droit pénal et de criminologie, 50e jrg., nr. 6 - 7, 1970,
blz. 707 - 725.

Christiansen, K.O. Non-institutional care of offenders in practice;
the Danish experience; paper presented at the 20th International course
in criminology on "Non-institutional treatment of offenders, held
at the University of Lagos (Nigeria) August 4th-11th, 1970.
Annales internationales de criminologie, 10e jrg., nr. 1, 1971,
blz. 283-309.

Cieslak, M. Le problème de la dépenalisation en droit pénal polonais
contemporain.
Revue internationale de criminologie et de police technique,
25e jrg., nr. 3, 1971/72, blz. 193-201.

Clarke, S.H. Getting them out of circulation: Does incarceration of
juvenile offenders reduce crime?
Journal of criminal law and criminology, 65e jrg., nr. 4, 1975,
blz. 528-536.

Community work; an alternative to imprisonment; principles and
guidelines;
Washington, Correctional research associates, 1967.

Constant, J. Door de Belgische wetgever voorgeschreven maatregelen
ter vervanging van de vrijheidsstraffen van korte en gemiddelde duur.
Bulletin bestuur. Bulletin bestuur strafinrichtingen, 29e jrg., nr. 2 1975,
blz. 71-109.

Culbertson, E.G. The effect of institutionalization on the delinquent
inmate's self concept.
Journal of criminal law and criminology, 66e jrg., nr. 1, 1975,
blz. 88-94.

Dautricourt, J.Y. Le rôle de la probation dans le traitement des
délinquents en Belgique.
Revue de droit pénal et de criminologie, 50e jrg., nr. 6, 1970, blz. 521-574.

Davies, M. Probationers in their social environment; a study of male
probationers aged 17-20, together with an analysis of those reconvicted
twelve months. London, HMSO, 1969.
Home office research studies, no. 2.

Denkers, A.C.M. Criminologie en beleid.
Nijmegen, Dekker & v.d. Vegt, 1976.

Denton, G.F. Adult parole and probation in Ohio.
International journal of offender therapy and comparative criminology,
17e jrg., nr. 1, 1973, blz. 65-73.

Denton, G.F. en J.M. Pettibone. How to reduce needless incarceration.
International journal of offender therapy and comparative criminology,
17e jrg., nr. 2, 1973, blz. 138-147.

Dickie, J. New careers project in Bristol.
Prison service journal, nr. 18, 1975, blz. 7-10.

Ditman, K.S. e.a. A controlled experiment on the use of court probation for drunk arrests.
American journal of psychiatry, 124e jrg., nr. 2, 1967, blz. 160-163.

Duft, H., und H. Weber. Höhere Wirksamkeit der Verurteilung auf Bewährung und der Strafaussetzung auf Bewährung.
Neue Justiz, 29e jrg., nr. 2, 1975, blz. 34-40.

Duk, W. Tanden van het recht.
Oriënterende beschouwingen over sancties.
Tj nk Willink 1973.

Duintjer-Kleijn, M.R. Strafrechtshervormingen in Oostenrijk.
Documentatieblad, ministerie van justitie, 18e jrg, nr. 9, 1974, 298-315.

Dijksterhuis, F.P.H. De gevangenis Bankenbos II; beleving en invloed van een verblijf in de gevangenis v or verkeersdelinkwenten.
Assen, Van Gorcum, 1973.

Empey-LaMar, T. Alternatives to incarceration.
Published by the centre for crime and delinquency, National Institute of mental Health.
Washington, 1967, US Department of Health, Education and Welfare.

Empey-LaMar, T. and M.L. Erickson, The provo-experiment; evaluating community control of delinquency.
Toronto, Heath, 1972.

Enforcement and administration of justice. Presidents' commission law Probation and parole; selected readings; ed. by R.M. Carter and L.T. Wilkins; New York, Wiley, 1970, blz. 17-39.

Enschedé, Ch.J. De grenzen van de funktie van de strafrechter.
Themis, nr. 5, 1974, blz. 605-627.

Estlea, B. Periodic detention - an alternative to imprisonment.
Probation, 19e jrg., nr. 2, 1973, blz. 41-43.

Examination, an, of the results of adult probation.
Canadian journal of corrections, 9e jrg., nr. 1, 1967, blz. 80-86.

Fersch, E.A. Court clinic treatment in Massachussetts: civil liberties and mental health care.
International journal of offender therapy and comparative criminology, 18e jrg., nr. 3, 1974, blz. 275-283.

Fisher, G.A., and M.L. Erickson. On assessing the effects of official reactions to juvenile delinquency.
Journal of research in crime and delinquency, 10e jrg., nr. 2, 1973, blz. 177-194.

Flaschner, F.N. Community based courts.
International journal of offender therapy and comparative criminology, 18e jrg., nr. 2, 1974, blz. 164-170.

Folkard, M.S., A.J. Fowles, B.C. McWilliams et al. Impact; intensive matched probation and after-care treatment.
London, H.M.S.O., 1974.

Foster, J.D., S. Dinitz and W.C. Reckless. Perceptions of stigma following public intervention for delinquent behavior. Social problems, 20e jrg., nr. 2, 1971, blz. 202-209.

Friday, P.C., D.M. Petersen. Shock of imprisonment; comparative analysis of short term incarceration as a treatment technique. Canadian journal of criminology and corrections, 15e jrg., nr. 3, 1973, blz. 281-292.

Fris, T. Afwijzing van delinquenten na hun straftijd. "Afwijzing van de afgestrafte delinquent". Nederlands tijdschrift voor criminologie, 9e jrg., nr. 3, 1967, blz. 65-76.

Galaway, B., en J. Hudson. Restitution and rehabilitation. Crime and delinquency, 18e jrg., nr. 4, 1972, blz. 403-410.

Genonceaux, P. "De probatiebegeleiding". Bulletin bestuur strafinrichting, 25e jrg., nr. 5, 1971, blz. 187-211.

Genonceaux, P. Naar een vernieuwd beleid inzake misdaadbestrijding. Bulletin bestuur strafinrichtingen, 28e jrg., nr. 5, 1974, blz. 179-198.

Greenberg, D.F. Problems in community corrections. Issues in criminology, 10e jrg., nr. 1 1975, blz. 1-33.

Haentjes, R.C.P. en J. van Wieringh. Alternatieve strafrechtelijke sankties. Nederlands tijdschrift voor criminologie, 17e jrg., nr. 6, 1975, blz. 252-264.

Hall Williams, J.E. The english penal system in transition. London. Butterworths, 1970.

Harding, J. The offender and the community. Social work today, 5e jrg., nr. 16, 1974, blz. 478-480.

Harlow, E. Intensive intervention an alternative to institutionalization. Crime and delinquency Lit., 2e jrg., nr. 1, 1970, blz. 3-46.

Hart, C.J. Day Training Centres. Prison service journal, nr. 19, 1975, blz. 10-14.

Hattum, W.F.C., van. Afschaffing van de gevangenisstraf. Nederlands juristenblad, 50e jrg., nr. 20, 1975, blz. 613-622.

Herreman, J. "Weekeindarresten en beperkte hechtenis van 1 januari tot 31 december 1966". Bulletin bestuur strafinrichtingen, 21e jrg., nr. 1, 1967, blz. 15-30.

Herziening tenuitvoerlegging geldboetestraf; wetsontwerp ingediend. Nederlands juristenblad, 50e jrg., nr. 20, 1975. blz. 639-640.

Home Office. Law and practice abroad concerning non-custodial and semi-custodial sentences; note by the secretary of the advisory council on the penal system sub-committee on non-custodial penalties and disabilities. London, Home Office, 1968.

Home Office. Non-custodial and semi-custodial penalties; report of the advisory council on the penal system.
London, H.M.S.O., 1970.

Home Office. Criminal justice act 1972; a guide for the courts.
London, Home Office, 1972.

Home Office. Young adult offenders; report of the advisory council of the penal system.
London, H.M.S.O. 1974.

Horstkotte, H. Gesetzgebung zum Ersatz kurzer mittelfristiger Freiheitsstrafen.

Deutsche Strafrechterliche Landesreferate zum IX. Internat.
Kongress für Rechtsvergleichung, 1974, blz. 6-45.

Hudson, J., B. Galaway, W. Henschel et al. Diversion programming in criminal justice: the case of Minnesota.
Federal probation, 39e jrg., nr. 1, 1975, blz. 11-20.

In Oostenrijk, dagboete naar draagkracht.
Kri, 5e jrg., nr. 3, januari 1975, blz. 14.

Jacob, Br. R. Reparation or restitution by the criminal offender to his victim: applicability of an ancient concept in the modern correctional process.
Journal of criminal law, criminology and police science, 61e jrg., nr. 2 1970, blz. 152-168.

Jacobs-Coenen, B. Alternatieven voor de gevangenisstraf.
Bulletin bestuur strafinrichtingen, 29e jrg., nr. 5, 1975, blz. 339-357.

Jaman, D.R., R.M. Dickover en L. A. Bennett. Parole outcome as a function of time served.
British journal of criminology, 12e jrg., nr. 1, 1972, blz. 5-34.

Jefferey, R. and S. Woolpert. Work furlough as an alternative to incarceration: an assessment of its effects on recidivism and social cost.
The journal of criminal law and criminology, 65e jrg., nr. 3, 1974, blz. 405-416.

Jobson, K.B. Work release; a case for intermittent sentences.
Criminal law quarterly, 10e jrg., 1968, blz. 329-340.

Jonge, G. de. Totale inrichtingen en hun effecten.
Justitiële verkenningen, 20e jrg., nr. 1, 1976, blz. 4-16.

Jongman, R.W. Ongelijke kansen in de rechtsgang.
Assen, van Gorcum, 1972.

Jongman, R.W. en D.W. Steenhuis. Sociale gevolgen van voorlopige hechtenis.
Groningen, Criminologisch instituut van de Rijksuniversiteit, 1975.

Jongman, R.W. en D.W. Steenhuis. Echtgenoten van preventief gedetineerden. Groningen, Criminologisch instituut van de rijksuniversiteit, 1975.

Jütting, G. Die kurze Freiheitsstrafe und der Begriff Verteidigung der Rechtsordnung. Hamburg, Rechtswiss. Diss., 1973.

Klapmuts, N. Community alternatives to prison.
In: A Nation without prisons, alternatives to incarceration; ed. by C.R.Dodge, 1975. Lexington, D.C. Heath, blz. 101-131.

Knaus, J. Das Problem der kurzfristigen Freiheitsstrafe. Zürich, Schulthess Polygraphischer Verlag, 1973.

Kooyman, P., v.d. Kruys en Singer-Dekker. "Het Day-Training Centre". Proces 53e jrg., nr. 11, 1974, blz. 226-231.

Kraus, J.A. A comparison of corrective effects of probation and detention on male juvenile offenders.
British journal of criminology, 14e jrg., nr. 1, 1974, blz. 49-61.

Kühlhorn, E. Non-Institutional treatment; a preliminary evaluation of the Sundsvall experiment.
Stockholm, National Swedish Council for crime prevention, 1975.

Kuijt, J. en T. Fris. Afwijzing van de sollicitant met een strafblad. Mens en onderneming, 23e jrg., 1969, blz. 122-128.

Law reform Commission of Canada. the principles of sentences and dispositions.
Ottawa, 1974.
In: Canadian journal of criminology and corrections, 17e jrg., nr. 1, januari 1975, blz. 1-35.

Law reform commission of Canada. Restitution and compensation: fines.
Ottawa, 1974.
In: Canadian journal of criminology and corrections, 17e jrg., nr. 2, april 1975, blz. 1-48.

Ljutow: Zur Effektivität der kurzfristigen Freiheitsstrafe und der Strafen ohne Freiheitsentzug im Kampf gegen die Rückfallkriminalität. Staat und Recht, 68e jrg., nr. 5, 1968, blz. 794-798.

Lourdiane, M.A. La Probation dans le ressort du Comité de Grenoble. Revue pénitentiaire et de droit pénal, 95e jrg., nr. 3, 1971, blz. 655-672.

Mahoney, A.R. The effect of labeling upon youths in the juvenile system: a review of the evidence.
Law and society review, 8e jrg., nr. 4, 1974, blz. 583-615.

Maiwald, M. Das Absehen von Strafe nach 16st.G.B.
Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft, 21e jrg., nr. 3, 1971,
blz. 663-696.

Martin, J.P. and D.Webster. The social consequences of conviction.
New society, 19 augustus 1971, blz. 330-332.

Mulder, G.E. "De sanktie".
Delikt en delinkwent, 4e jrg. nr. 1, 1974, blz. 9-22.

Mulder G.E. en H. Schootstra. De voorwaardelijke veroordeling.
Handelingen der Nederlandse juristenvereniging, 1974, deel 1, tweede stuk,
Zwolle, Tjeenk Willink.

Newton, C.H. en R.G. Shelden. The delinquent label and its effects on
future behaviour: an empirical test of Lemert's level of deviance.
International journal of criminology and penology, 3e jrg., nr. 3, 1975,
blz. 229-241.

Nondangerous, the, offender should not be imprisoned; a policy statement
of the board of directors of the National council on crime and delinquency.
Crime and delinquency, 19e jrg., nr. 4, 1973, blz. 449-456.

Ohlin, L.E., R.B. Coates and A.D. Miller. Evaluating the reform of youth
correction in Massachusetts.
Journal of research in crime and delinquency, 12e jrg., nr. 1, 1975,
blz. 3 - 16.

Oomen, C.P.Chr.M. en Y. in 't Veld-de Bok. Alternatieve strafrechtelijke
sancties; een literatuurrapport.
Zpl., z.uitg., 1975.

Oomen, C.P.Chr.M. "Werken i.p.v. zitten".
Nederlands juristenblad, 47e jrg., nr. 10, 1972, blz. 257-267.

Packer, H.L. 'The limits of the criminal sanction.'
London, Oxford University Press, 1969.

Palmer, T.B. California community treatment program for delinquent
adolescents.
Journal of research in crime and delinquency, 8e jrg., nr. 1, 1974, blz.
74-93.

Palmer, T. The youth authority's community treatment project. Federal
probation, 38e jrg., nr. 1, 1974, blz. 3-14.

Pearce, W.H. Community-based treatment of offenders in England and Wales.
Federal probation, 38e jrg., nr. 1, 1974, blz. 47-51.

Pease, K. P. Durkin, I. Earnshaw et al. Community service orders - a home
office research unit report.
London, H.M.S.O., 1975.

Poklewski-Koziell, K. Le non-lieu conditionnel.

Revue de science criminelle et de droit pénal comparé, 26e jrg., nr. 2, 1971, blz. 333-349.

Pyrro. The attitude of employers to released prisoners. Report of the committee on the probation and parole of offenders.

Helsinki, 1972, (mimeographed summary).

Quensel, S. Kurze Freiheitsstrafen: Das Dilemma des Strafrechtsreform.

In: Misslingt die Strafrechtsreform, hrsg. von J. Bauman,

Neuwied und Berlin, Luchterhand, 1969, blz. 108-120.

Raad van Europa. Resolution on certain alternative penal measures to imprisonment and explanatory report.

Straatsburg, 1976.

Rezbach, P. Die Verwarnung unter Strafvorbehalt.

Tübingen, Mohr-Siebeck, 1970.

Ross, H.L., and M. Blumenthal. Sanctions for the drinking driver: an experimental study.

Journal of legal studies, 3e jrg., nr. 1, 1974, blz. 53-61.

Rutherford, A. The dissolution of the training schools in Massachusetts.

In: A Nation without prisons; alternatives to incarceration; ed. by C.R.Dodge, Lexington, D.C. Heath, 1975, blz. 57-75.

Sandhu, H.S. The impact of short-term institutionalisation on prison inmates.

British journal of criminology, 4e jrg. nr. 5, 1964, blz. 561-474.

Schafer, S. The proper role of a victim-compensation system. Crime and delinquency, 21e jrg. nr. 1, 1975, blz. 45-49.

Schaffstein, F. Research into the effectiveness of probation results.

In: Criminological research trends in western Germany, ed. by G.Kaiser and Th. Würtenberger, Berlin, Springer-Verlag, 1972, blz. 74-88.

Schneider, H.J. Behandlung in Freiheit.

Bewährungshilfe, 20e jrg., nr. 3, 1973, blz. 207-215.

Schneller, D.P. Prisoner's families.

Criminology, 12e jrg., nr. 4, 1975, blz. 402-412.

Schoen, K.F. Port: A new concept of community-based correction.

Federal probation, 36e jrg. nr. 3, 1972, blz. 35-41.

Schwartz, R.D. en J.H. Skolnick. Two studies of legal stigma.

In: Society and the legal order, ed. by R.D. Schwartz and J.H. Skolnick, 1970, New York, Basic books, blz. 568-580.

Sebba, L. Penal reform and court practice: the case of the suspended sentence.

In: Studies in criminology, ed. by I. Drapkin, 1969, Jerusalem, Magness press, blz. 133-171.

Seymour, J.A. Periodic detention in New-Zealand.

British journal of criminology, 9e jrg., nr. 2, 1969, blz. 182-187.

Shoham, S. en M. Sandberg. Suspended sentences in Israel: an evaluation of the preventive efficacy of prospective imprisonment.

Crime and delinquency, 10e jrg., nr. 1, 1964, blz. 74-83.

Singer-Dekker, H. Niet zitten maar werken, hier en overzee.

Proces, 53e jrg., nr. 4, 1974a, blz. 79-85.

Singer-Dekker, H. P.v.d. Kruys en P. Kooyman. Niet zitten maar werken, hier en overzee. (vervolg)

Proces, 53e jrg., nr. 10, 1974b, blz. 198-203.

Singer-Dekker, H. Niet zitten maar werken.

Balans, 6e jrg., nr. 4, 1975a, blz. 20-22.

Balans, 6e jrg., nr. 7, 1975b, blz. 7-8.

Singer-Dekker, H. Niet zitten maar werken. Dat is een hele klus.

Proces, 54e jrg., nr. 12, 1975c, blz. 254-257.

Smith, R.L. A quiet revolution: probation subsidy.

Washington, D.C., U.S. Government Printing Office, 1971.

Sparks, R.F. The use of suspended sentences.

Criminal law review, juli 1971. blz. 384-401.

Sparks, R. Research on the use and effectiveness of probation.

In: Justice, punishment, treatment. The correctional process, ed. by L.Orland, Collier MacMillan, 1973, blz. 56-58.

Steenhuis, D.W. Generale preventie; het effect van de strafdreiging bij rijders onder invloed.

Groningen, Rijksuniversiteit 1975.

Steer, D. Young adult offenders. Comments on the report of the advisory on the penal system.

The British journal of criminology, 14e jrg., nr. 4, 1974, blz. 388-403.

Stenner, D. Die kurzfristige Freiheitsstrafe und die Möglichkeiten zu ihrem Ersatz durch andere Sanktionen.

Hamburg, Kriminalistik Verlag, 1970.

Stephenson, R.M. and F.R. Scarpitti. Essexfields: a non-residential experiment in group centered rehabilitation of delinquents.

American journal of corrections, 31e jrg., nr. 1, 1969, blz. 12-14 en 16-18.

Sykes, G.M. The society of captives.

In: Justice, punishment, treatment. The correctional process, ed. by L.Orland, Collier MacMillan, 1973, blz. 160-167.

Thomas C.W. and E.D. Poole. The consequences of incompatible goal structures in correctional settings.

International journal of criminology and penology, 3e jrg., nr. 1, 1975, blz.27-42.

Thornstedt, H. The day-fine system in Sweden.

Criminal law review, juni 1975, blz. 307-312.

Tittle, Ch. R. Institutional living and self-esteem.

Social problems, 20e jrg., nr. 1, 1972, blz. 65-77.

Tomic-Malic, M. La probation dans le système français son fonctionnement et ses résultats.

Revue pénitentiaire et de droit pénal, 98e jrg., nr. 3, 1974, blz. 459-467.

Upper, J.R., and J.H. White. An experimental study of general deterrence:

the effect of threatened punishment on potential break and enter offenders.

Nederlands tijdschrift voor criminologie, 18e jrg., nr. 2, 1976, blz. 68-82.

Vérin, J. La prison: comment s'en débarrasser?

Revue de science criminelle et de droit pénal comparé, nr. 4, 1974, blz. 906-917.

Vermogensstraffen; commissie. Interim-rapport.

Den Haag, Staatsuitgeverij, 1969.

Vermogensstraffen; commissie. Eindrapport.

Den Haag, Staatsuitgeverij, 1972.

Viano, E.C. Growing up in an affluent society: delinquency and recidivism in suburban America.

Journal of criminal justice, 3e jrg., nr. 3, 1975, blz. 223-236.

Vrijheidsstraf, de, door commissie onder leiding van prof. Rijksen.

Amsterdam, Wiardi Beckmanstichting, 1969.

Walczak, S. Les traits caractéristiques de la nouvelle codification du droit pénal en Pologne.

Revue de droit pénal et de criminologie, 50e jrg., nr.5, 1970, blz. 403-415.

Waller, I. Men released from prison.

Toronto, University of Toronto press, 1974.

West, J.S.M. Community service orders: report on the Nottingham experimental scheme.

Nottinghamshire, probation and after-care service, 1975.

Wilkins, L.T. The effectiveness of penal treatment.

In: Justice, punishment, treatment. The correctional process, ed. by L.Orland, Collier MacMillan, 1973.

Wootton, B. Community service.

Criminal law review, januari 1973, blz. 16-21.

Wright, M. Probation, with teeth?

Probation journal, 21e jrg., nr. 4, 1974, blz. 103-105.

Younger, K. Introducing the report.

Probation journal, 21e jrg., nr. 4, 1974, blz. 98-99.

Zielinska, E. De straf van "vrijheidsbeperking" volgens het Poolse wetboek van strafrecht van 1969.

Delikt en delinkwent, 6e jrg., nr. 2, 1976, blz. 90-97.

Zingraff, M.T. Prisonization as an inhibitor of effective resocialization.

Criminology, 13e jrg., nr. 3, 1975, blz. 366-389.

Zipf, H. Die Geldstrafe in ihrer Funktion zur Eindämmung der kurzen Freiheitsstrafe.

Berlin und Neuwied, Luchterhand Verlag, 1966.

END